

Andreas Munch

Den Eensomme

En Sjælehistorie (1846)

bokselskap.no
Oslo 2023

bokselskap.no, Oslo 2023

Andreas Munch: *Den Eensomme*

Teksten i bokselskap.no følger *Digte og Fortællinger*, 1855 (Christiania/Chr. Tønsberg). Digitaliseringen er basert på fil mottatt fra Nasjonalbiblioteket (nb.no).

ISBN: 978-82-8319-717-4 (bokselskap.no),

978-82-8319-718-1 (epub), 978-82-8319-719-8 (mobi)

Filen er lastet ned fra e-bokportalen Bokselskap. Lesetekst og flere nedlastningsmuligheter m.m. er gratis tilgjengelig på bokselskap.no

Den Eensomme

Jeg havde i de sidste Dage af min lærde Skolegang en Kammerat, hvis Venskab, om man kan kalde hans halve Tilnærmelse saa, Ingen faldt paa at gjøre mig stridigt. Det var et blegt, spædlemmet ungt Menneske, med ikke behagelige Ansigtstræk, med keitede og frygtsomme Manerer, af en mistænksom og i sig selv indesluttet Charakter, en af disse fremmede, men desværre ikke saa sjældne Naturer, som ikke kunne finde sig tilrette i den Sphære, hvori Skjæbnen har sat dem, og som, ved den første Berørelse med den praktiske Udenverden, trække sit Væsens altid ømfindtlige Følehorn tilbage i Sjælens Inderste. Alt længe havde jeg seet ham gaae forladt og eensom omkring i vor glade Ungdomsskare; han nærmede sig til Ingen, og Ingen til ham. Det var, som om en isolerende Atmosfære omgav ham; der fandtes ikke Nogen, som delte hans Studier, hans Sorger, eller hans Glæder, om han kjendte til slige. Man kaldte ham paa Skolen med Tilnavnet «Eremiten», og i Sandhed, intet Navn kunde være mere betegnende; hans Tilværelse havde hidtil været og skulde desværre altid blive et Eremitliv, selv om han befandt sig i den tykkeste Menneskemængde. Hans Barndom havde været eensom og glædeløs; hans Forældre vare døde tidligt, og efterlode ham Intet; kolde Slægtninge toge sig da uvilligt af ham, gave ham Naadsensbrødet, og forskaffede ham en Gratistplads paa Stedets lærde Skole, som han snarest muligt havde at gennemgaae forat faae Studentexamen og da befrie sine utaalmodige Ernærere for deres nødtvungne ^[156] Byrde. Det er vel vist, at disse trange udvortes Kaar havde havt megen Deel i Dannelsen af hans indesluttede og mistroiske Charakter, men det er ligesaa vist, at de ikke vare den eneste Aarsag dertil, og at han fra Fødselen af bar denne Mimosanatur i sig, der ved den mindste Berørelse lukker sine Hjerteblade krampagtigt sammen, og vil ikke aabne sine Øine hverken for det Gode eller for det Onde i Omgivelsernes kredsende Færd. Det er høist sandsynligt, at han endog under heldigere ydre Omstændigheder vilde have bevaret sin Isoleringstendens, kun at den da maaskee havde udviklet sig mindre bitter og mindre uigjennemtrængelig. Man skulde maaskee troe, at han i dette eensomme Skoleliv, uden Kammerater og uden sædvanlige Ungdomsadspredelser, maatte have kastet sig desmere paa Fliden og søgt Erstatning i glimrende Examensresultater; men Den, som nogensinde har lagt Mærke til ham lignende

Individer, og de ere ikke saa sjældne, vil finde det let forklarligt, at «Eremiten» trods umiskjendelig gode Anlæg, dog ikke var hvad man egentlig kalder «et Lys» paa Skolen, at der hvilede en Mathed og Døsighed over alle hans Foretagender, og at det kun var nu og da, og i enkelte interessante Fag han viste Glimt af den rigere Sjælsformue, om hvis Tilværelse der gik som et dunkelt Sagn blandt hans Medlæringer. Saaledes gjennemsad han temmelig ubemærket Skolegraderne, indtil han endelig, paa samme Tid som jeg og nogle Andre, blev dimitteret til Universitetet. Ved et lille Lag, som vi Dimittender holdt med hinanden før Afreisen, var det, at mit nærmere Bekjendtskab med «Eremiten» først kom istand. Mod al Formodning havde han forlangt at deltage i Selskabet, om dreven af en uvilkaarlig Trang til Meddelelse, eller af andre Grunde, skal jeg lade være usagt. Nok er det, at han deltog i Selskabet, men denne Deltagelse bestod kun i, at han ydede sin lille Skjerv til de fælles Omkostninger, og derpaa satte sig hen i en Krog, taus og uvirksom, medens de Andre larmede omkring ham, og i Sang og Tale lod udstrømme af deres Bryst, den svulmende Glæde og Længsel, som [157] opfyldte dem her paa Tærskelen af de akademiske Frihedssale, hvorover den første Ungdoms dristige Illusioner bredte en rosenfarvet Glands. Midt i denne jublende Lystighed troede jeg pludselig at bemærke Eremitens store, dunkle Øine med et uudsigeligt Udtryk af Længsel og Klage at følge enhver af vore Bevægelser. I mit den Tid af Kjærlighed og Haab overstrømmende Hjerte følte jeg ligesom et Stik af Bebreidelse ved Tanken om, at en Kammerat saaledes, om end for største Delen ved egen Tilbageholdenhed, sad udenfor den hele Glæde, og jeg fulgte uden Betænkning Øieblikkets Indskydelse, gik hen til ham, tog Plads ved hans Side og søgte at drage ham ind med i den almindelige Samtale. Først blev han meget bestyrtset over denne Tilnærmelse og trak sig endnu længere tilbage i sin Krog, men jeg lod ham ikke Ro, talte til ham om vore fælles Interesser og søgte saavidt muligt at vække hans Tiltro. Lidt efter lidt syntes dette tildels at lykkes mig: en fin Rødme overtrak hans ellers saa blege Ansigt, hans Øines Udtryk blev klarere og roligere, og han affærdigede mig ikke mere med Eenstavelsesord, men indlod sig mere fuldstændigt i Tankeudviklingen, og aabnede for mig endel af sine naive, hidtil i Sjælens Inderste aflukkede Betragtninger og Verdensanskuelser. Han gjorde dette vel nølende og stammende, ofte standsende midt i Talen og seende sig om med et uroligt Blik, som forskrækkedes han for sin egen Stemmes Klang, men dog ogsaa med saamange Præg af indre Varme og dybt Gemyt, at jeg ret kvægedes derved, og vist ikke angrede den Paatrængenhed, hvormed jeg havde nærmet mig ham. – Fra denne Aften saaes vi oftere, og vort Bekjendtskab tiltog i gjensidig Interesse, alt eftersom vi udvexlede med hinanden vore endnu halvt barnlige Tanker, Forsætter og Drømme. Dog maatte jeg endnu, hver Gang vi mødtes,

befrygte og ofte bekjæmpe et Tilbagefald hos ham, og hans Forhold med Andre var endnu det gamle af Skyhed og Mistro. Imidlertid foregik vor Reise til Universitetsstaden, Eremiten fortsatte der omtrent det Liv, han havde ført hjemme. Hans eneste Omgangsven var jeg, og ingen ^[158] Overtalelse, ingen Trudsel kunde formaae ham til at komme nogen af sine nye Kammerater kun halvveis imøde, eller til at deltage i vore ungdommelige Sammenkomster. Han havde mig, sagde han, og det var ham nok: han skulde desuden snart forlade Universitetsstaden, for at søge sit Brød andetsteds, og hvad kunde saa nye Bekjendtskaber i Christiania nytte ham til? – Saaledes forholdt det sig ogsaa desværre: neppe havde han taget Artium, før hans Slægtninge ophørte med deres Understøttelse, og han blev nødt til, endnu før han havde anden Gramen, at modtage en Huslærerpost langt oppe i Landet. Adskillelsen gik os begge nær til Hjerte; jeg havde, uagtet alle hans Besynderligheder, eller maaskee just formedelst disse, faaet ham meget kjær; hans Indre var netop begyndt at aabne sig for Meddelelse og Venskab, og jeg frygtede for, at naar den eneste Kanal, hvorved han gjennem mig stod i Forbindelse med Udenverdenen, var afbrudt, vilde Dækket atter ganske lukke sig over hans Hoved. Jeg formanede ham det bedste jeg kunde til at gjøre Vold paa sig selv, til at aabne sig for de nye Omgivelser, der ventede ham, til at vogte sig for Hensynken i frugtesløse, isolerende Grublerier – han lovede det Alt – man vil see, hvorledes han holdt det. Han lovede ogsaa at skrive mig til, men aldrig fik jeg et Brev fra ham. – Og nu maa jeg ogsaa bekjende min store Synd, som jeg aldrig vil kunne tilgive mig selv: – den, at jeg heller ikke skrev til ham, den, at jeg lod Livets Omvexlinger og travle Færd saaledes gribe mig, at Eremitens Billede efterhaanden om ikke ganske udslettedes af min Bevidsthed, saa dog tilbagetrængtes og fortyndedes til Skyggen af en Erindring. Undertiden, naar jeg som bedst var ude i den klingende Tummel, forekom det mig vel som om Eremitens store, dunkle Øine midt fra Mængden, som paa hin Aften, tilsendte mig et langt Blik fuldt af Bebreidelser, Angst og Kjærlighed – men jeg glemte det atter snart; eller naar jeg tænkte derpaa, saa var det kun for at døve min Anger med den selvgjorte Trøst, at min Ungdomsven nu vel maatte have realiseret sit eneste Ønske for ^[159] Livet: nu altsaa sad som Præst i en eller anden stille Landsmenighed.

Saaledes vare 15 Aar hengaede, uden at jeg havde hørt Noget til Eremiten, da jeg forgangen Sommer gjorde en Reise i en af Norges høieste Fjeldegne. Som jeg ikke lod mig nøie med at gennemfare de sædvanligt bereiste og for Naturskønheder mest berømte Strøg af Distriktet, fandt jeg en særegen Interesse af at fordybe mig i de eensomme Trakter, i de fra Alfarveien fjerneste Dale, hvorhen de almindelige Touristers Fod ikke forvilder sig. Paa denne Maade skede

det, at jeg en Morgen befandt mig i en afsidesliggende Kirkebygd, hvor andre Reisende end de til visse Perioder tilbagekommende Øvrigheds personer vist hørte til de store Sjældenheder. Bygden bestod som sædvanligt i en trang Dal, der begrænsedes til alle Sider af høie, nøgne Fjeldvægge og lavere skovbegroede Aaser. Igjennem Dalen skummede den aldrig manglende Bjergelv, der nederst i Bygden udvidede sig til en lille Sø, ved hvis Bredder den brungraa, faldefærdige Stavekirke samt Præstegaarden var beliggende. Dels om Søen, dels opad langs Elven, deels hist og her paa grønnende Fjeldskrænter saaes Bygdens smaae Bøndergaarde omspredte. Over det hele Landskab hvilede et Præg af dyb Fred og af stille Liv, men ogsaa af den mest trøstesløse Eensomhed. Selv nu, i Sommerens levende, grønne Dragt, havde det et trist og mørkt Anstrøg, og hvorledes maatte det da vel være om Høsten og Vinteren? – Det var just en Søndag da jeg ankom; de sprukne Kirkeklokkers hæse Lyd kaldte Almuen til Gudshus. Jeg traadte ind med i den mørke Kirke, og netop som jeg befandt mig under dens med sælsomt Snitværk zirede Portal, faldt min Tanke uvilkaarligt paa Eremiten, som jeg ikke i Aar og Dag havde erindret. Her er et Sted for ham, sagde jeg ved mig selv; hvo veed? Maaskee han er Præst her, maaskee jeg i næste Øieblik faaer ham at see paa Prædikestolen. Jeg satte mig under Psalmesangen saaledes ind i denne Forestilling, at jeg ordentlig blev ubehagelig skuffet, da Præsten [160] traadte paa Prækestolen, og det ved første Blik viste sig, at denne fede, livsglade, ordinære Personlighed umulig kunde være min Eremit. Præsten maatte vel have lagt Mærke til det Særsyn, at der var en Fremmed i hans Kirke; thi efter Gudstjenestens Slutning kom han hen til mig, og bad mig paa det Indstændigste at følge med ham hjem i Præstegaarden. At jeg gjerne tog mod Tilbudet vil Enhver kunne begribe, der har reist i vore Fjelddale og kjender Gjæstgiverstedernes Bekvemmeligheder der; snart befandt jeg mig under hans Tag, modtagen med smilende Ansigter af hans trivelige Kone og en hel Flok Børn. Disse gode Folk, temmelig indskrænkede men lykkelige i deres Simpelt, og hvis Ønsker vist aldrig strakte sig langt udenfor Dalen, vidste ikke hvad Godt de skulde gjøre mig; en Byfremmeds Ankomst var dem en sand Fest. Der blev gjort store Anstalter til Middagsmaaltidet: den deiligste Fjeldørret blev hentet op af Søen og den fede Kalv blev slagtet. Præstekonen vimsede frem og tilbage medens Præsten underholdt mig om sine Annexreiser. De beklagede begge meget «at de ikke kunde byde mig noget andet Selskab end deres eget til Middag, da der ikke gaves andre konditionerede Folk i Dalen og Klokkeren kunde ikke regnes med». Da udbrød Konen pludselig:¹¹ «Men det er sandt, vi have jo Studenten, han skal jo være en lærd Mand. Hør» – her kaldte hun paa en af sine Drengene – «spring strax op til Bjørseth og bed Studenten komme og spise Middag hos os, slip ham ikke før han følger med, men sig ham ikke at her er Fremmede, for

saa kommer han nu slet ikke». – Studenten! gjentog jeg forundret, lever en Student her paa dette afsides Sted, eller er han maaskee Deres Huslærer? – «Nei», var Præstens Svar, «just ikke det, vi have desværre ikke Raad til at holde en Huslærer for vore Børn, men han har været i saadan Egenskab hos den forrige Præstefamilie her, og siden dens Tid er han bleven her i Bygden, har indlogeret sig paa en Bondegaard, og lever af, for en billig Penge, at undervise nogle Almuesbørn samt mine i de første Rudimenter. Det er et stille, fredsommeligt, ^[161]fortænkt Menneske; nogle paastaae at han er halvfjantet, men det er ikke sandt; han er sygelig, Stakket, og indesluttet i sig selv; han taler sjældent til Nogen uden han bliver adspurgt». – Ved hvert af Præstens Ord steg en Anelse bestemtere op for min Sjæl. Skulde jeg alligevel see min Ungdomsven her i Dalen? men i hvilken Forfatning! Lammet af et forfeilet Livs daglig voxende Byrde, en Byrde, som jeg selv maaskee kunde have itide borttaget fra hans Hoved, hvis jeg ikke havde skammelig forsømt ham. – Dog, hvorfor skulde det netop være ham? Gaves der ikke mange forulykkede Studenter, og hvorfor just han her? Men dette hans Billede, som netop i Dag og netop nu dukkede op for mig, efter saalang Glemsel, var det ikke et Forbud, et af disse hemmelighedsfulde, som os ubekjendte Magter sende, naar noget Betydeligt skal indtræffe? – Saaledes pinte jeg mig selv frem og tilbage i mine Tanker, og frygtede for, og kunde dog neppe oppebie Middagstimen til Studentens Ankomst. Det varede længe. Maden var alt færdig og paa Bordet, Værtinden paa Gløder for at den skulde blive kold. Der kom endnu ingen. Endelig, just som vi satte os tilbords, blev Døren sagte aabnet, og en ligbleg, udmagret Skikkelse, indhyllet i længst af Mode gangne, luvslidte, sorte Klæder, traadte keitet ind. Mit Hjerte bankede voldsomt, jeg betragtede den Indtrædende med begjærlige Blikke, og dog med Rædsel. Denne krummede Ryg, disse indfaldne Træk, denne skaldede, for tidligt furede Pande – kunde det være ham? – Og dog! Øinene, dunkle og dybe – nu saae han paa mig, som hin Aften – *Det var ham.* – –

Efter dette ene Blik, hvori jeg, maaskee med Urette, havde troet at læse et Gjenkjendelsens Udtryk, saae han ikke mere op, men satte sig taus ned ved Bordet, uden at en Muskelbevægelse i hans forvittrede Træk lod sig opdage, da Værten nævnte mit Navn. Jeg derimod. Verdensmanden, den af Selskabslivet afslebne og dresserede, kunde ikke skjule en heftig, fast konvulsivisk Bevægelse, da Præsten, ved at udtale Studentens Navn, borttog ^[162]min sidste Tvivl om hans Identitet med Eremiten. En heftig Uro betog mig, min Sjæl brændte efter Meddelelse, og dog ængstedes jeg for den; jeg kunde ikke vende mine Øine fra det Jammerens Billede, der sad ligeoverfor mig, og dog frygtede jeg for atter at møde et Bebreidelsens Blik. Det var en traurig, en pinefuld Bordsætning. De gode Præstefolk fik ikke megen

Glæde eller Underholdning af deres sjældne Byfremmede; de maatte selv saagodtsom paa egen Bekostning vedligeholde den hvert Øieblik hendøende Konversation. Som Præsten før havde bemærket, talte Studenten ikke, uden han blev tilspurgt, og svarede da kun med et Par korte, almindelige Ord. Men hvor dog alene Lyden af disse gjennemsittrede mig! I denne klangløse, matte Stemme troede jeg endnu at spore Gjenlyd af den fulde, ungdommelige, skjønt ofte tilbagetrængte Tone, hvormed han fordum i vore eensomme Samtaler ligesom modstræbende havde aabnet sit Indre for mig. Til mig henvendte han nu intet Ord, og syntes knapt at bemærke mig. Jeg selv var ikke meget mere meddelende; skjønt Værten og Værtinden bestormede mig med Spørgsmaal om Nyheder fra Hovedstaden og fra Udlandet, hvorfra jeg havde fortalt dem at jeg nylig var vendt tilbage, formaaede jeg dog ikke i Eremitens Nærværelse at udbrede mig om det mere bevægede Byliv og Reiseliv, jeg havde ført; det forekom mig, som jeg derved maatte saare, som havde jeg og ikke Lov til, medens han hørte derpaa, for Andre at opstille Billeder fra en Verden, hvorfra jeg, ved min Glemsel, troede at have bidraget til at udelukke ham. Saaledes sneg en Time sig dræbende hen. Endelig reiste vi os fra Bordet, efter først at have modtaget nogle langtfra utydelige Bebrejdelser fra Præstekonen, over at hendes ypperlige Beværtning ikke efter Fortjeneste var bleven paaskjønnet. Medens jeg stod og parlementerede med hende og Manden herom, og undskyldte mig som det vilde gaae, mærkede jeg meget godt, at Studenten, benyttende sig af Leiligheden, da man ikke beskjæftigede sig med ham, lidt efter lidt nærmede sig Døren, tilsidst listede sig ud af den og forsvandt.

[163] Jeg holdt ham ikke tilbage. Tvertimod, jeg følte mig lettet ved hans Bortgang; det var ikke i Trediemands Nærværelse at vor Gjenkjendelsesscene kunde gaae for sig. Jeg vilde derimod længere ud paa Eftermiddagen opsøge ham i hans Kvarter paa Bondegaarden. Det lod heller ikke til at Værten og Værtinden bleve synderlig forundrede eller bedrøvedes over deres Gjæsts temmelig uhøflige Bortsnigen, de vare nok dertil vante. «Det var vel han gik», sagde Præstekonen, «han var da rigtig lei idag. Saaдан er det bestandig; En tænker at gjøre ham godt ved at hente ham til sig, og saa har man blot sure Miner til Tak. Men nu kan han ogsaa faae Lov at sidde alene; vi skal saamæn ikke forstyrre ham saa snart igjen». – Dette Konens simple Udsagn faldt mig tungt paa Hjerte; deri laae hele Eremitens ydre Stilling og Livsskjæbne raat betegnet; saaledes dømtes han af Menneskene: saaledes maatte han dømmes. Altsaa var det ham ikke nok, at denne eensomme Dals Fjelde og Aaser adskilte ham fra den større Verden; ogsaa fra de faae og tarvelige Elementer til et selskabeligt Liv, som selv denne Dal endnu frembød, maatte han isolere sig, for tilsidst, efterat have afkastet alle Broer, at staae ganske ene paa Vanvidets svimlende Pynt og derfra stirre ned i sin egen bundløse Sjæl. Og

dog vidste jeg, at denne Sjæl, idetmindste tilforn, var saa higende efter Meddelelse, efter Livsømgang, efter Venskab, efter Kjærlighed! Hvilken Kval at bære paa en saadan Tilværelse, tiltrukket og frastødt af saa modsatte Poler! – Da jeg ved nogen Eftertanke havde klargjort mig Erindringen om det Steds Navn, hvortil Eremiten først var taget hen som Huslærer, og det ikke var denne Bygds, spurgte jeg Præstefolkene hvad de vidste om hans tidligere Levnet. Dette var kun meget lidt. De vare selv komne hid for et Par Aar siden, og havde da forefundet «Studenten», som de kaldte ham, boende i den Bondehytte, hvor han endnu havde Tilhold. Af Bygdens Folk havde de hørt, at han i fire eller fem Aar havde været Huslærer hos den forrige, nu til et andet Kald forflyttede Præst, og [164] at han var kommen til Dalen tilfods, over Fjeldet, der skilte denne afsides Bygd fra lavere, rigere Egne. I de sidste Aar havde han nu, som før omtalt, fundet sit Livsophold ved at lære nogle mere formuende Bønders Børn, samt Præstens og Klokkerens, at læse, skrive og regne, og naar det kom ret høit, de første Elementer af Historie og Grammatik. Børnene holdt meget af ham, men selv til dem talte han lidet udenfor Læsetimerne, og ellers levede han ganske for sig selv. Flere forgjæves Forsøg vare, som idag, blevne gjorte for at trække ham mere ind i Præstefamiliens daglige Omgang, hvilken rigtignok, jeg maa tilstaae det, efter hvad jeg nu havde seet deraf, ikke for et dybere tænkende Menneske kunde have synderlig Tillokkelse, men den var dog nu engang den eneste. – Under disse Samtaler, og andre mere almindelige, hvori jeg ved alleslags Fortællinger og Beretninger søgte at formilde igjen det ugunstige Indtryk, min Taushed under Middagsmaaltidet maatte have gjort paa Præstegaardens Beboere, var det endelig skredet saa langt ud paa Eftermiddagen, at Studenten forlængst maatte være hjemme igjen paa sin Hybel, og det blev nu Tid for mig til at opsøge ham der. Men at slippe løs fra min altfor opmærksomme Vært var ikke saa let, som jeg troede. Neppe hørte han, at jeg agtede mig ud i det Fri, for, som jeg sagde, at nyde den friske Aftenluft (thi jeg vilde ikke man her skulde vide af min Gang til Bjørseth), før Præsten stoppede sin Pibe og erklærede, han vilde gjøre mig Følge, for at vise mig om paa sine Marker og udpege mig Egnens Mærkværdigheder. Uden at være ligefrem uhøflig kunde jeg ikke afslaae dette Tilbud, og vi traskede saaledes afsted, han med et straalende Ansigt, udblæsende lange Røgskyer, og derimellem docerende for mig hele Præstegaardens Avl og Fremgang i hans Tid; jeg skjælvende af Utaalmodighed og tænkende paa den Eensomme, der maaskee i dette Øjeblik bittert ventede paa mig. Jeg var nær ved at bryde tvert af og sige Præsten hvor jeg agtede mig hen, under Fare for at faae ham med ogsaa did, da Skjæbnen pludselig sendte mig et Frelsens [165] Bud i en lille, hvidhaaret Dreng, der kom aandeløs fra Præstegaarden og skreg, «at Faer maatte komme hjem, for Medhjælperen var kommet og skulde nødvendig have ham i

Tale». Præsten gjorde mange Undskyldninger for at Embedsforretninger tvang ham til at forlade mig en kort Stund, imidlertid skulde Gutten føre mig omkring. Dermed var jeg vel tilfreds. Med nogen Møie fik jeg gjort den Lille begribeligt, at han skulde vise mig op til Bjørseth, hvor Studenten boede. Veien gik opad langs Elvebredden, som bestandig blev steilere ligesom Dalen blev trangere, og Elven mere strid og fossende i sit snevre, af store Stene spærrede Leie, medens Orekrat og Birketrær hang ud over den. Efter en halv Times temmelig besværlige Vandring befandt vi os midt imellem den Mængde smaa, lave Tømmerhytter, der, liggende omspredte paa den grønne Skrænt mellem den granklædte Aas og Elvebredden, udgjorde Husebygningerne paa Gaarden Bjørseth. Min lille Fører viste mig hen til en af disse smaa Stuer, der laa yderst paa Brinken mod Elven, omgiven af nogle skjøne Birketrær, hvoraf et ungt endog var opskudt paa selve Stuens mosdækte Tag. Saaledes omskygget af Løv og bedækket med Mos, de lave Bjælkevægge stengraa af Ælde, saae den hele Hytte i nogen Frastand mere ud som en Jordhøi, end som en Bolig for Mennesker. Den lave, brede Dør stod vidaaben; jeg bukkede mig under den og traadte med bankende Hjerte ind i Hyttens Indre, der i aldeles Intet afveg fra de her i Egnen almindelige Bondestuers, kun at her var større Renlighed. En frisk, stram Duft af nybrudte Granknupper, hvormed Gulvet var bestrøet, slog mig imøde og blandede sig med Duften af Hæg og andre Løvbuske, der vare opstillede i Skorstenen. Det var temmelig dunkelt inde i Stuen, der kun havde et eneste lille Blyvindue henad mod det ene Hjørne. Ved dette Vindue, som stod aabent, sad Eremiten i en Kubbestol, halv vendt fra Døren. Han bemærkede mig ikke. Med Hovedet støttet paa Armen, der hvilede i Vindueskarmen, sad han der ubevægelig og stirrede ^[166] gennem den trange Aabning ud i det Fri. Med et grønligt Skjær faldt Aftensolens Straaler gennem Birkeløvet udenfor paa hans skaldede Pande og indfaldne Træk, og gjorde deres Udseende endnu mere ligagtigt. Han havde nu aflagt sin kostbare sorte Dragt, udentvivl den samme, han anskaffede sig til Artium, og sad indhyllet i en graa sid Vadmelsfrakke. Foran ham paa Furubordet stod en lille grøn Pult med nogle Bøger og Papirer, og paa denne laa hans ene Haand fast sammenknyttet, saa dens skarpe Knokler skinnede gennem Huden. Ikke en Lyd rørte sig i Stuen; man hørte kun Bladenes Hvislen og Elvens Brusen udenfor. En sagte Luftning strøg ind gennem Vinduet og bevægede hid og did det tynde Haar ved hans Tindinger. Hans Ansigts Udtryk var ikke bittert og fortvivlende, men roligt, mildt resignerende og dog tillige saa uendeligt sorgfuldt. Jeg stod længe og betragtede ham taus, medens Taarer uvilkaarligt stege mig til Øinene. Endelig udtalte jeg hans Fornavn, bekjendt og venligt som i fordums Dage. Han foer op.

Strygende Haanden over Panden, som for at klarne de Erindringer og gamle Tanker, der maatte opstaae hos ham ved min Kalden paa hans Fornavn, saae han sig om i Stuen med et forvildet Blik, og syntes hos de fra mange eensomme Aar bekendte livløse Gjenstande, at ville søge Hjelp mod den usædvanlige, livslegemlige Tildragelse, som nu brød ind over ham. Jeg traadte imidlertid tæt hen til ham, lagde min Haand paa hans Skulder, og gjentog: «Johannes, min Eremit, kjender du mig ikke igjen?» Han svarede endnu Intet, men hans korte, tunge Aandedrag, hans famlende Hænder, hans ustadige Øiekast tilkjendegav noksom, at det gjærede i hans Indre, at noget Dybtfølt arbeidede sig frem til Ytring gjennem Vanens og den lange Mistros tredobbelte Skal. Det rolige, asketisk resignerende Præg i hans Ansigt opløstes lidt efter lidt til Følelsens bevægede Udtryk, hans Øine bleve vaade, hans Læber dirrede, indtil endelig hans Indres Kamp skaffede sig Luft i et krampeagtigt hulkende Udraab af mit Navn, [167] medens han uvilkaarligt gjorde en Bevægelse til at hælde sit Hoved mod mit Bryst. Men i samme Øieblik veg han tilbage, som om han skammede sig over at have ladet sin Følelse faae Overhaand, eller som om Mistroen atter greb ham – han sank ned i sin Stol igjen, bedækkede sit Ansigt med sine Hænder og mumlede, halvt for sig selv, halvt til mig: «Hvad vil du her? – Lad mig i Fred!» – Jeg lod mig ikke afskrække ved denne Krisis, som jeg troede netop at burde vedligeholde, for gjennem denne at bringe ham noget nærmere til det Maal, jeg fjernt havde sat mig: hans Gjenindførelse i det virkelige Liv. Jeg tog en Krak og satte mig ved hans Side, greb hans Haand, som han mod sin Villie lod mig beholde, saae ham stivt ind i Øinene, dem han forgjæves søgte at vende fra mig, og jeg talte til ham af mit Hjertes Fylde. Da var det ligesom en magnetisk Kraft strømmede fra min fuldere Tilværelse ind i hans udtørrede; hans krummede Ryg rettede sig noget, hans Træk bleve mere belivede, alt eftersom jeg førte forbi hans Sjæl Billeder af vort fælles Skole- og Universitetsliv, og af vore fælles Forsætter. Drømme og Sværmerier. Thi jeg talte endnu altid kun om forbigangne Tider, dem vi begge havde levet med hinanden; jeg lod det Mellemliggende og det Nærværende staae derhen indtil videre, for ikke uforvarende at komme til at røre ved en Streng i hans pirrelige Gemyt, der ved at gjengive Tonen i hans nuværende Jammer kunde gjøre ham umodtagelig for mine Bestræbelser. Disse tænkte jeg at grunde paa vore Ungdomserindrings brede Basis, og fra denne forsigtigt at lægge den Stige, der skulde føre ham over den mellemliggende Kløft til det frelsende Standpunkt, som jeg haabede at dette vort Møde skulde kunne give. Ak, i mine kloge, psykologiske Beregninger havde jeg kun udeladt et eneste Led, men dette afbrød ogsaa det Hele, thi det var Livets egen Formue. Imidlertid syntes det i Førstningen som om jeg var slaaet ind paa den rigtige Vei: det lykkedes mig, som før omtalt, at drage ham ind i Meddelelsens og

Erindringens magiske Kreds. [168] Han gav endog selv tilbudte flere af vore fælles Skole-Eventyr og Hændelser, som for ham maaskee endnu vare Livets største Begivenheder; hans til fortrolig Tale i saa mange Aar uvant blevne Tunge løsnedes ligesom lidt igjen ved Venskabets blidgjørende Magt, og vi gennemlevede atter sammen en Time af vor Ungdomstid, kun at den nu var farvet af Mindets blege Skjær, istedetfor dengang af Haabets Morgenrøde. Jeg bemærkede under alt dette meget godt, at Eremiten end ikke et Øieblik berørte eller dvælede ved sin senere Skjæbne og ligesom med Flid stødte det Nærværende fra sig. Jeg vogtede mig ogsaa vel for endnu at lade et Ord falde, der kunde udtydes som Spørgsmaal om eller Bebreidelse for hans skjæve Gang, siden vi sidst adskiltes. Derimod troede jeg at burde gaae ud fra dette Afskedsmoment, til i Tanken at føre ham med mig paa de bugtede Veie, jeg siden havde tilbagelagt gennem Verdens brogede Færdsel. Jeg haabede, at dette Maleri af et bevæget, virksomt, i de levende Omgivelser dybt indgribende Menneskeliv, med alle dets Kampe, dets Illusioner, men ogsaa med dets Seire og vundne Resultater, skulde opildne hans i sig selv sammensjunkne Aandskraft, og vække den til Kamp mod Inertiens og Eensomhedens ved Tid og Charakter kun altfor vel hævdede Rettigheder. Jeg forbigik ikke med Taushed Passionsstadierne af min Udviklingsbane; jeg skildrede Haabløshedens, Forsagelsens, Miskjendelsens, Tvivlens Dage med ligesaa stærke Farver, som Modets, Stolthedens, Tilfredsstillelsens og Sikkerhedens; jeg skriftede for ham mine Feil og Vildfarelser med en Oprigtighed og Ydmyghed, som jeg antog vilde gjøre Kløften mellem os mindre og bringe mig lignende Bekjendelser fra hans Side; især dvælede jeg længe ved min uudslukkelige Anger over, at jeg ved fremmede Indvirkninger saa aldeles havde kunnet forsømme at vedligeholde min aandelige Forbindelse med ham. Men, idet jeg saaledes ikke lagde Dølgmaal paa mit Verdenslivs mørke Partier, fremhævede jeg dog de lyse som overveiede, og opstillede endog Kampens blotte Anstrængelse, den rene Anspændelse af [169] Sjælens og Legemets Konflikt med Omverdenen, selv uden Hensyn til Resultatet, som bedre og Menneskenaturens Ædelhed værdigere, end en ufrugtbar Hensynken i sig selv og Støden fra sig af alle Handlingens Besværligheder. Jeg søgte ved Udviklingen af mit Levnet, uden at berøre hans egen Skjæbne, dog at give ham det Indtryk, at det ikke er Menneskets Kald herved at krybe ind i et Sneglehus, og der ligge og vente paa Tilintetgjørelsen, men at aabne sit Bryst for alle Livets flyvende Landser og Pile, afparere de dræbende med Behændighed, og enten gaae under eller kjæmpe sig frem til Klarhed og Seir. Under hele denne Fremstilling hørte han paa mig tilsyneladende rolig, skjønt med spændt Opmærksomhed; hans Sjæl ligesom hang ved mine Læber og indsugede med Begjærlighed det for ham uvante Element; ak, uden dog at næres deraf; hvert

fremmed Billede fødte kun hos ham et afmægtigt Savn mere. Men dette vidste jeg ikke endnu, og nærede endog det falske, forfængelige Haab, at det kunde være muligt ved fremmed Livsstof at udfylde det Svælg, som skildte ham fra Menneskehedens sædvanlige Kreds.

Jeg lod mig saa let bedaare af dette Haab, jeg satte mig allerede saa vist til Maal, at føre dette ualmindelige Menneske tilbage til, eller rettere ind i Samfundet (thi han havde jo egentlig aldrig været der), at jeg ikke betænkte mig paa allerede nu, efter denne, som jeg troede, tilstrækkelige Indledning, at aabenbare ham min Hensigt. Jeg sluttede mit Levnetsskitse med at omtale den ganske tilfældige Afstikker i min Reise, der havde ført mig herop til hans Dal; jeg fortalte ham om den mærkelige Forudfølelse, jeg allerede i Kirken havde havt, om at jeg vilde træffe ham her, jeg beskrev ham det dybe Indtryk hans Ankomst til Præstegaarden havde gjort paa mig, samt, at jeg kun havde oppebiet denne Sammenkomst i Eenrum for at aabne mit Hjerte for ham. «Nu, vedblev jeg, da Forsynet paa en saa vidunderlig og betegnende Maade, efter femten Aars Forløb atter har ført os sammen, nu kan du og vil du ikke længer modsætte dig dets øiensynlige Villie. Din Landflygtigheds ^[170] Tid er forbi, Verden sender mig for at fordre dig tilbage. Vi have begge megen Uret mod hinanden at erstatte, thi vi have begge forsømt hinanden, da Opvækkelse mest gjordes nødvendig, lad os da udsone vor fælles Brøde og fra nu af hjælpe hinanden med Livet. Mig vil Verdens materielle Interesser, det offentlige Livs bedøvende Hvirvler for meget tage i Beslag, saaledes at mit inderste, ædleste Væsen derved let kan sløves; Dig, paa den anden Side, har Eensomhedens Grublerier i den Grad isoleret og omspundet, at du knapt mere kan finde dig tilrette i den Arbejds Verden, hvori vi nu engang her ere satte. Vi ville komplettere hinanden: jeg meddeler Dig af min Livserfaring og mine jordiske Goder, Du skjænker mig en Drik af Naturensomhedens hellige Kilde, hvorfra du i saa mange Aar nu uforstyrret maa have kunnet øse. Du seer altsaa, at vi Intet komme til at skylde hinanden, naar du, som jeg vist haaber, nu følger mig til Staden og til mit Hus. Jeg besidder nogen Indflydelse, det vil være mig let at indføre dig i en Virkekreds og en Omgang, som kan passe for dine Evner og Tilbøieligheder. Siig ikke, at det nu er for sent; du er af Aar endnu en ung Mand; din Livskraft kan igjen opfriskes under gunstigere udvortes Forhold. Jeg forlader ikke denne Dal, før du følger med.» – Jeg taug. Eremiten trykkede venligt min Haand, saae paa mig med et Blik, hvori der laae inderlig Taknemmelighed og Kjærlighed, afvexlende med et Udtryk af Stolthed og Vildhed. «Det er dog for sent!» sagde han derpaa, idet han rystede paa Hovedet; «min Livskraft opblomstrer ikke mere; jeg føler det, min unyttige Tilværelse vil være endt inden Aaret er omme.» – «For Guds Skyld. Johannes,» afbrød jeg ham – «staae dog slige Griller af Hovedet

– her kan du ikke blive med dem – nu synes mig din Afreise dobbelt nødvendig.» Han smilede bittert, reiste sig op og bad mig følge sig udenfor Hytten, i hvis Indre det nu skumrede stærkt. Ude paa TUNET laae en stor, mosgroet Steen, endnu rødt belyst af Gjenskinnet fra Aftensolen, som netop var sjunket ned bag Aasen. [171] Paa denne Sten satte han sig, saa at Aftenglandsen faldt lige paa hans udtærede Gestalt. «Betragt mig,» sagde han næsten med Haan i sin Stemme – «betragt mig, og siig saa, om du nogensinde har seet Døden mere tydelig udpræget i et endnu levende Menneskes Ansigt?» Gysende maatte jeg tilstaae for mig selv at hans Spørgsmaal kun var altfor grundet, men jeg søgte at skuffe baade ham og mig med den Trøst, at en forandret Levemaade og Menneskenes Selskab endnu maaskee kunde give nyt Liv til denne, til Døden indviede Skikkelse. «Synes du endnu at Jeg kan være skikket til at indføres i hvad I kalde Verden?» vedblev Eremiten. uden at høre paa mine Trøstegrunde. «Jeg har stødt Eders Verden fra mig, og maae døe den foruden, som jeg har levet den foruden. Jeg vil ikke klage; jeg har havt min Verden inden i mig, i mine Tanker, og udenom mig i Naturen.» Her saae han sig om i Aftenlandskabet med et kjærlighedsfuldt Blik og hans Stemning blev mildere. «Iaften har du ogsaa opreist min Tro igjen paa Menneskene: jeg har i Dig anden Gang lært at kjende, at det er muligt for et Verdensmenneske med Kjærlighed at opsøge og tage sig af den Eensomme og Modbydelige. Jeg kan ikke nok takke Dig derfor – men tal ikke mere til mig om at føre mig herfra.» – «Nei, ikke mere i Aften, kjære Johannes!» svarede jeg, «i Aften ville vi nu kun tale om, hvad der er skeet, imorgen om hvad der skal skee.» Jeg indsaae nemlig nu, at jeg havde været for hurtig i mit Forslag, og satte, som Mennesket saa gjerne pleier, mit Haab til næste Dag, om da maaskee denne Aftens Begivenheder kunde have faaet Tid til at fuldføre deres blødgjørende Virkning paa hans ved Eensomheden omsluttede Sind. «Imorgen,» gjentog han med et besynderligt Smil, «imorgen! – nu vel, lad saa være; hør til mig imorgen Formiddag, og da skal du have mit endelige Svar.» – Jeg søgte nu at bringe Samtalen tilbage til det Forbigangne, og ventede en nøiere Beskrivelse af hans Eneboerliv; men enten han nu var udmattet af denne Aftens usædvanlige Anstrengelser eller hans Tanker vare andetsteds henne – [172] han svarede mig næsten ikke mere, skjønt hans Blik uafladelig hvilede paa mig med et usigeligt rørende Udtryk og hans Haand nu og da trykkede min. Det var, som han pludselig var bleven fuld af en stor Beslutning. «Imorgen» gjentog han ofte for sig selv. Jeg fattede af disse Tegn de bedste Forhaabninger – maaskee skulde saaledes hans Livshaab atter opgaae med Morgensolen! – Paa mine Hentydninger til, at jeg ønskede han skulde gjengjælde min Fortrolighed med en lignende, sagde han blot: «Du kan let vide, at mit Liv i det Udvortes har været en ensformig Række af stille Dage, den ene som den anden; hvad jeg i mit Indre har oplevet, skal jeg skrifte for

dig imorgen!» Jeg begreb nu nok at her iaften ikke var mere at gjøre for mig; det var desuden allerede temmelig silde, og jeg kunde ikke lade mine gjæstfrie Præstefolk vente altfor længe. Jeg bød ham derfor Godnat og vendte hjemad. Han fulgte mig nedad et Stykke langs Elven; Aftenrøden var imidlertid ganske forsvundet, og Sommernattens gjennemsigtige Taageklarhed hvilte over Skov og Mark. Han gik sagte og taus ved min Side hen over det dugvaade Græs; jeg kunde i Nattens Stilhed høre hans ængstelige, dybe Aandedrag. Naturens høitidelige, vemodige Stemning smeltede sammen med vort Indres, og Ingen af os kunde finde et Ord for sit Hjertes Fylde. Endelig, ved en Bøining af Elven, hvorved Søen og Kirken kom i Syne, standsede han pludseligt, lagde sin Arm om min Hals og berørte min Pande med sine kolde Læber. «Gud lønne Dig for denne Aften. – Farvel» hviskede han neppe hørligt, vendte om og forsvandt snart mellem Skyggen af Trægrupperne ved Elven. «Til imorgen», raabte jeg høit efter ham, og forskrækkedes næsten ved min Stemmes underlige Klang mellem Fjeldene, hvorfra Ekko flere Gange gjentog: Imorgen! –

Saa tidligt jeg kunde næste Formiddag begav jeg mig atter op til Studentens Hytte. Den var tom. Folkene paa Gaarden fortalte, at de længe for Daggry havde seet ham gaae op over Aasen, noget, hvorover de ikke forundrede sig videre, da han ofte ^[173] flere Dage i Træk pleiede at være borte paa Vandringer mellem Fjeldene. Jeg gik atter ind i Hytten for at vente der til han formodentlig snart kom tilbage. Der opdagede jeg nu paa hans Pult en Pakke Papirer, med Udskrift til mig.

Ved Synet af denne Pakke, saa tilrettelagt med Udskrift til mig, grebes jeg af ængstelige Tanker. Den dybe Livslede, som saa kjendeligt kunde mærkes hos ham, de mulige Følger af den Opvækkelse til fuld Bevidsthed om et forfeilet Liv, som min Ankomst hos ham maatte have foraarsaget, det besynderlige Udtryk hvormed han igaaraftes nævnte «Imorgen» – Tanken paa Alt dette lod mig ane det Skrækkeligste. Men paa den anden Side, var det vel tænkeligt, at en saa indolent Charakter som Eremitens, hvis hele Liv forekom mig som et langsomt, aandeligt Selvmord, nu skulde pludselig have faaet Kraft til voldsomt at afkaste Tilværelsens Byrde? Veiende disse Muligheder mod hinanden stod jeg et Par Minuter med Brevet uaabnet, i den forunderlige Spænding hvori man besinder sig, naar man veed, at man i Haanden holder Opløsningen paa et Spørgsmaal om Liv og Død, men dog nøler med at aabne det skjæbnesvangre Blad, for endnu nogle Øieblikke at dvæle i Uvishedens og Haabets svævende Tilstand. Endelig rev jeg Brevet op, og ud deraf faldt en Mængde tæt beskrevne, smaae og større Papirstumper, der i Faldet spredtes omkring i Stuen. Jeg gav mig ikke strax Tid til at opsamle dem, thi inden i Omslaget bemærkede jeg følgende Linier:

«Min eneste Ven!

«Tilgiv mig, at jeg endnu en Gang har skuffet din Tillid – det skal være den sidste. Jeg maatte bort. Jeg turde ikke afvente din Tilbagekomst. Jeg vilde maaskee ikke i Længden havt Kraft til at modstaae dine venlige Overtalelser, din kjærlige Røst, den eneste af saadan Tone jeg har hørt i mit Liv. Men jeg kan ikke følge dig til Staden, jeg kan ikke; hele mit Væsen krymper sig sammen blot ved Tanken om at skulle træde frem for Verdens Øine, at skulle handle i det bevægede Liv. Min vegeerende Tilværelse ^[174] er desuden snart udløbet, og hvorfor skulde jeg da ved en frivillig, unyttig Krampeanstrængelse afbryde mine sidste Dages møisomt tilkjæmpede Ro, hvorfor skulde jeg lønne det eneste Menneske, der nogensinde har vist mig opoffrende Kjærlighed og Velvillie, med, som et modbydeligt Gespenst at hænge mig ved hans ellers saa rige Fremtid, og maaskee bortkyse Glæden fra hans Kreds? Nei, skjøndt min Sjæl higer efter din Venskabstale med feberagtig Tørst; skjønt mit stivnede Hjerte først i din Nærværelse atter har gjenfundet nogle fuldere Livsslag, saa driver min Skjæbnes Fuldbyrkelse mig til at flygte fra dit Aasyn til en endnu dybere Eensomhed, end den, hvori du her fandt mig. Forstaa mig dog ikke saaledes, som om jeg egenmægtig vil søge den dybeste Eensomhed af alle: Gravens. Fristelser af denne Natur har jeg forlængesiden bekjæmpet og overvundet. Jeg gaaer nu stille og taalmodig den mig bestemte eensomme Sti, som om ganske kort Tid af sig selv vil føre mig til hint saare efterlængtede Maal. Forsk ikke efter hvor jeg nu befinder mig, det vilde være forgjæves. Vend tilbage til dit Hjem og til Menneskenes Sysler; de have større Krav paa Dig end jeg, hvem Ingen kan hjælpe. Naar du er borte, men ikke før, stiger Den, som maa flye hvad han mest elsker, ned igjen i Dalen og til sin Hytte. – Der vil jeg sidde og vente til Døden løser op for mig. Der har jeg Alt, hvad jeg behøver; jeg trænger til Intet; jeg har tabt Evnen til at bruge Eders Bekvemmeligheder. Det Eneste, du kunde sende mig, og som vilde bringe mig nogen Glæde, var nu og da et Par Linier fra din Haand – dog ikke om hvad der foregaar i Verden, det vil jeg ikke mere vide. Vent heller ikke mere noget Svar fra mig. Alt, hvad jeg har kunnet udsige for mig selv om mit Sjæleliv vil du finde optegnet i vedlagte Papirer, der i disse femten lange Aar have været mine eneste Fortrolige. – Det koster mig ikke lidet at skilles fra dem; ethvert Blad har for mig sin egen Historie og Betydning; fra hver Linie see bekjendte Øine til mig, og jeg synes, at mit Liv bliver mig først aldeles uden Spor, naar jeg ^[175] giver dem fra mig. Men just fordi disse Optegnelser ere mig det Dyrebareste, det Eneste jeg eier, netop derfor skal Du have dem. Jeg havde før besluttet at tilintetgjøre dem før

min Død, for at ikke disse den Eensommes halvgale Udgydelser, skulde falde Fremmede i Vold, og tjene dem til Spot og Løier; men nu, da jeg har gjenfundet min Ungdoms eneste Ven, nu vil jeg overvinde min Sky for endog at lade hans Blik gennemløbe de Linier, som hidtil ingen Dødelig, uden Nedskriveren selv, har havt under sine Øine; nu vil jeg, medens det endnu er Tid, overgive dem i din Varetægt. Tag dem da, og læs dem med Godhed! Saameget har jeg endnu tilbage af menneskelig Forfængelighed, at jeg kan haabe disse Blade ville give Dig et bedre og trøsteligere Minde om Eremitens indre Liv, end det, hans uhyggelige Personlighed kunde efterlade. Betragt derfor denne som allerede opløst i Støv (hvilket desuden snart vil skee) – og bevar kun af din Ven det Billede, som kan opstige for Dig af disse Erindringsblade. Og nu Farvel! Præstefolkene ville melde Dig naar det er forbi. – Gud velsigne Dig for din Kjærlighed!

Din Johannes».

Da min værste Anelse ikke var bleven bekræftet ved dette Brev, følte jeg mit Sind ordentlig lettet efter Læsningen deraf, skjønt dets Indhold, som man har seet, var intet mindre end tilfredsstillende med Hensyn til min Plan, at føre ham med mig ind i Livet. Jeg opgav dog ingenlunde mit Haab om dens Realisation; kun troede jeg endnu at maatte bringe Offeret af nogle Dages længere Ophold her i Dalen, for atter at faae min Flygtning fat. Han tilstod jo selv, at han ikke følte Kraft til længe at modstaae mine Overtalelser; kunde jeg altsaa blot atter bringe ham i min Nærværelse, vilde Meget være vundet. Jeg betænkte mig ikke længe paa hvad jeg havde at gjøre. Efter først omhyggeligt at have samlet og gjemt de omspredte Blade af hans Optegnelser, gik jeg ned til Præstegaarden, for at faae udpeget et Par af Bygdens raskeste og i Fjeldene mest bekjendte Karle, som for god Løn ^[176] vilde være villige til at gennemstreife Fjeldtrakterne i den angivne Retning, hvor Studenten var gaaet op, udfinde hans Skjulested og bringe ham Bud fra mig. Ved Præstens velvillige Hjælp lykkedes det snart at faae fat i to slige Sendebud; jeg overgav dem et Brev til Studenten, hvori jeg lod som jeg føiede mig efter hans Villie, idet jeg underrettede ham om, at jeg samme Dag ved Middagstider agtede at forlade Dalen, og at han altsaa trygt kunde vende tilbage om Aftenen. – Jeg instruerede derhos Mændene til, i det Tilfælde han ikke strax vilde følge med dem, da at blive hos ham og vaage over ham til han af sig selv gav sig paa Hjemveien. De opvakte Fjeldfolk fattede snart hvad jeg vilde, og lovede helligt og dyrt, at saasandt Studenten endnu var oven Jorde, skulde de let finde ham, og føre ham tilbage, da de godt kjendte alle Smuthuller og Sæterkroge paa Fjeldet. Det varede ikke længe, før jeg saa dem drage opad Elvbredden med lette Skridt, knapt bøiede under

Vægten af deres tunge Skræpper, som Præstekonen ikke havde undladt at forsyne med al Slags Overflødighed af Niste og Forfriskninger for Rønningsmanden.

Efterat jeg hos Præstefolkene havde udholdt en temmelig nærgaaende Examen om, hvorfor jeg saaledes tog mig af Studentens Skjæbne, og jeg havde meddelt dem saa meget af de virkelige Forhold, som behøvedes, forat vække deres varmeste Interesse for Sagen, begav jeg mig om Eftermiddagen atter op til Bjørseth. Der, i Eremitens egen Stue, vilde jeg oppebie hans Tilbagekomst, der vilde jeg imidlertid gennemsee hans Optegnelser, og ved deres Læsning forberede mig til den sjælelige Kur, som jeg fuldt og fast havde foresat mig at prøve med ham. I hans Bolig befandt sig endnu Alt i samme Orden, som da han forlod den; Døren stod endnu aaben; her var Intet at tage og Ingen som vilde tage. Jeg satte mig i hans Kubbestol ved det aabne Vindue, tog hans Manuskript frem, lagde det paa Pulten foran mig, og begyndte at ordne de forskjellige Blade og læse hist og her. Jo længer jeg sad fordybet i dette Arbejde, desforunderligere blev jeg tilmode. [177] Her sad jeg paa den samme Plads, hvor han i Sjælseensomhedens lange Kvaler havde nedskrevet endeel af de mørke Betragtninger, som nu stirrede mig imøde fra de afblegede Skriftræk! Den samme Stilhed og Tomhed, som nu for nogle Timer omgav mig, havde bestandigt været hans Stuekammerater! Nat og Dag havde Elvens Brus under hans Vindue for ham sunget den samme monotone Vise, som nu for en kort Tid inddyssede mig; mod det samme nøgne sorttilrøgede Spærreloft, som nu hang over mig, havde han Dag ud og Dag ind løftet sine forvildede, frelsesøgende Blikke. Det var mig som om den Eensomes Tanker steg op fra Papiret og opfyldte min Sjæl og Rummet omkring mig med en fremmed Bevidsthed, som dog syntes at blive til min egen, og lod mig see mit hele bevægede Verdensliv som en tom Drøm, medens dette Eneboervæsen mere og mere forekom mig som min virkelige, skrækkelige Existens. Jeg maatte bruge al min Villiekraft for at rive mig ud af denne bedøvende Atmosfære, og kunde nu først ret fatte Dybden af Hans Elendighed, som til enhver Tid havde været udsat derfor. – Hans Optegnelser vare ordnede tilnærmelsesviis efter Tidsfølgen; det var ingen fortløbende Dagbog, ingen sammenhængende Kjæde af Begivenheder eller Fortællinger, fordetmeste løst henkastede Betragtninger efter Øjeblikkets Stemning; undertiden dog med enkelte Skildringer af oplevede Situationer. Det rørte mig meget at gjenneblade disse smaa, tæt beskrevne Papirlapper, af alle Formater, disse uforkastelige, tause og dog saa talende Vidner om, at en stræbende, grundende, selv mod sin Forladthed og Sygelighed kjæmpende Menneskesjæl Aar efter Aar havde bevæget sig indenfor disse Eensomhedens Skranker, uden at nogen medtænkende Brodersjæl havde spurgt efter den, eller engang vidst at den var til. Hvor ofte havde ikke Eremiten atter og atter læst disse Papirstimler, hvori ethvert Punkt var benyttet og

beskrevet, hvor havde han ikke talt dem, og lagt dem tilrette, og med en Slags veemodig Glæde nu og da forøget sin Skat med et nyt Blad! Det var jo Alt, hvad han levede for. Og nu havde han overgivet ^[178] denne Stat i mine Hænder. Uden Hensyn til samlingens Indhold og Værdi maatte jeg derfor betragte den med en Veneration og en Interesse, som den ikke kan vente af fremmede Blikke. Her er dog Stedet til at meddele nogle Blade deraf, forat ogsaa Flere kan erfare, hvorledes en saa tilsyneladende tom Tilværelse som Eremitens, dog ogsaa kunde have sin indre Berettigelse og vise sig tildels opfyldt af et særegent Tankeliv.

Jeg vælger nogle Blade fra de forskjellige Perioder, især først de, der synes at gire nogen Ledetraad i Udviklingen af hans dunkle Skjæbne.

*

Efterstaaende synes at være de ældste, og at skrive sig fra den første Tid efterat han havde forladt Universitetet, da han endnu befandt sig som Huslærer hos en Embedsmand i en af de frugtbareste Egne hinsides Fjeldet:

«Saa har da altsaa den mørke Dæmon, der alt fra min Barndoms første Tid udøvede et isolerende, nedtrykkende, fordummende Herredømme over mig, ogsaa fulgt mig hid! Jeg havde dog saavist tænkt og haabet, at den mere selvstændige Stilling jeg her vilde indtage, ved selv at tjene mit Brød, at det forandrede Opholdssted, at Landlivets Frihed og Stilhed skulde formaaet at give mit Væsen mere Sikkerhed, mit Sind mere Modtagelighed for Omgang med Mennesker, min Sjæl mere Spændkraft og Handlingskraft. Intet af Alt dette er indtruffet; jeg er den samme klodsede, keitede, tause, mistroiske, indolente Person som tilforn. Og hvorfor? – Disse Mennesker ere komne mig imøde med ret megen Venlighed og Tiltro; de ville optage mig i deres Familiekrede, de have betroet det dyrebareste de eie, deres Børn, til min Underviisning og Omsorg; og jeg, jeg indelukker mig i mig selv, jeg sætter en taabelig Kulde mod deres Velvillie, jeg flyer deres selskabelige Bestræbelser, jeg kan ikke leve mig ind i deres Virksomhed, Og hvad Ret har vel jeg til ^[179] at forsmaa deres Konversation, fordi den kun dreier sig om Embedets, om Gaardens, om Egnens, om det daglige Livs materielle Interesser? Har jeg noget Bedre at sætte istedet? Om jeg ogsaa vilde aabne dem de høiere aandelige Interesser, som undertiden dæmre for min Sjæl, saa formaaer jeg det ikke; de forflygtige sig, naar deres Udtryk skal over mine Læber, og jeg staaer tom tilbage, glad ved at kunne redde mig ind i en hvert Øieblik standsende Samtale om Veiret eller om Børnenes Lektier. – Hvor ofte gaaer jeg ikke, efter Dagens tilendebagte Læsetimer, ned til Familien med den faste Beslutning at deltage i dens

Underholdning, at tvinge mine Tankeevner og Meddelelsesorganer (dem jeg dog maa have som andre Mennesker) ind i den almindelige flyvende Strøm. Men lige saa ofte flygter jeg, efter en Timestids uheldige Anstrængelse, op paa mit Kammer igjen, enten jaget af Skammen over et eller andet, maaskee indbildt, selskabeligt Anstød, eller af en dunkel, uforklarlig Drift til Eensomhed, som midt i disse glade Menneskers Kreds betager mig. Og neppe sidder jeg saa alene paa mit Værelse igjen, og vil fordybe mig i en Bog, før jeg ogsaa forstyrres i mit Studium ved Angeren, som reiser sig over at jeg paany har givet efter for min Svaghed, ved Mistroen, som, naar jeg gjennem det tynde Brædegulv hører Lystigheden nedefra, hvisker til mig: De lee ad Dig! Saaledes hengaaer Tiden for mig med jammerlige Selkvælerier, og jeg benytter hverken Eensomheden til Studier, eller de Menneskers Selskab, hvori jeg er sat, til Indgang i det praktiske Liv. O, jeg er ofte nær ved at foragte mig selv. Saaledes maa, saaledes kan det ikke vedblive; denne Vei fører lige til Kretinisme. Jeg vil endnu stride mod min elendige Natur; stod jeg blot ikke saa alene; jeg trænger til Hjælp og Opmuntring ved hvert Skridt, og hvor kan jeg forlange at Nogen skal bistaae mig i min indre Kamp, naar jeg skjuler den for Alle, naar jeg giver mig Udseende af at nyde den dorskeste Sjælero, naar jeg instinktmæssig skyer enhver Tilnærmelse? Der er kun eet Menneske i Verden, til hvem jeg kunde betro min Sindstilstand [180] – Een, som allerede engang halvt har forstaaet mig, som kunde hjælpe, hvis han vilde – men han er langt borte, og jeg hører Intet til ham. – –

*

Intet Brev, endnu bestandig intet Brev. Og han lovede det dog saa vist, og der laa dog et inderligt Udtryk af Sandhed og Kjærlighed i hans Øie og i hans Stemme, da han lovede mig det ved Afskeden! Ak! jeg bør ikke gaae irecte med ham derfor; han færdes jo i Universitetslivets gladeste, mest ungdomsfriske Tummel, omgivet af Kammerater, af Venner, af Slægtninge, opfyldt af freidigt Haab for Fremtiden, og udrustet med Styrke og Selvstændighed til at realisere det. Hvor skulde han da kunne faae Tid til Korrespondens med en halvglemmt, kjedelig, uvederkvægelig Skolekammerat, som nu desuden er ham ude af Syne; hvor skulde han midt i al sin Kraft og Virksomhet fatte Muligheden af, at han blot ved Undladelse af hin belovede Korrespondens kunde berøve denne Skolekammerat hans eneste Hjælpemiddel til at hæve sig af Inertiens Sump? Dog, dersom han vidste, med hvilken Frygt og Bæven og Længsel jeg tæller Dagene til Postbudets Ankomst, og med hvilken mørk Fortvivlelse jeg, hver Gang Haabet atter er slaaet feil, føler mig synke dybere ned i Sumpen – han vilde vistnok bryde denne farlige Taushed. Men jeg vil ikke, jeg kan ikke paamine ham derom, ikke trygle om hans Venskab, ikke

vælte mig ind paa ham med min besværlige Fortrolighed, med min Raaben paa Hjælp – heller undvære Alt! Heller tilfredsstille en uimodstaaelig Trang til Meddelelse ved, som her, at betroe mine Anliggender og Sorger til det tause Papir, der blot er bestemt for mine egne Øine. Skjønt¹⁸² alle disse Tvivl og Klagemaal ville derfra Tid efter anden atter drage forstørrede og vanvidbringende ind i mit Bryst! Endnu engang vil jeg dog sætte en sidste Termin for mit Haab – naar Vinteren løsner faaer jeg Brev.

*

[181] Disse Mennesker ere ret at beklage med Hensyn til Valget af deres Huslærer. Thi en saadan Familie paa Landet anskaffer sig ikke et sligt kostbart Møbel blot for Børnenes Oplærelse i visse Kundskaber, men man underforstaaer altid i Kontrakten den hemmelige Artikel, at bemeldte studerede Person tillige skal være en Tilgift eller meget mere en Drivefjæder i Familiens selskabelige Liv, d. v. s. skal forstaae at spille Kort, tale Politik og Embedsaffairer med Husherren; være Fruen behjælpelig i alskens huslige Arrangements, spille en Slags Courtiseur-Rolle for de vorne Døttre, om der er nogen – kort sagt, forstaae med Opmærksomhed, godt Lune og morsomme Paafund at udfylde de mange ledige og kjedsommelige Aftentimer, som et Vinterliv paa Landet i en afsondret Egn, for saadanne Mennesker nødvendig maa føre med sig. Intet af alt dette kan jeg præstere. Hvor maa de altsaa føle sig skuffede ved mig, og det mangler da heller ikke paa, at de lade mig mærke det; hvilket naturligviis blot har tilfølge, at jeg bliver endda mere indesluttet i mig selv og sky for deres Bedrift. Ofte, naar jeg sidder ved deres Bord. eller naar jeg modtager Afdrag paa min Løn, stammer jeg mig derover og synes at jeg bedrager dem for deres gode Sager og Penge, og at al anvendt Flid med Børnene ikke kan give Vederlag for den Uhyggelighed og Tristesse min Nærværelse udbreder i Huset. – Da kan jeg have stor Lyst til at flvgte langt, langt bort herfra. Men hvor skal jeg hen? Hvor findes det mig bestemte Sted paa Jorden, hvorhen ikke min mørke Skygge følger?

*

Nu er Vinteren løsnet og Vaaren er kommen i al sin Deilighed og Friskhed, men den har ikke bragt mig noget Brev. Mit Haabs sidste Termin er saaledes udløbet; jeg maa udryde det af mit Bryst. Nu maa jeg opgive ham for stedse, og søge at gennemkjæmpe mig til Klarhed ved egne Kræfter, hvor svage end disse kunne være. Jeg veed ikke hvorledes det er, men trods Bitterheden [182] af denne sidste Skuffelse har jeg sjælden været bedre tilmode, sjælden saa styrket af godt Mod til

Fremtiden, som netop nu. Er det Vaarens milde Aande, der opfylder mig med denne Fortrøstning? Den er en Ven, som aldrig glemmer den Forladte. – Nu først seer jeg, at denne Egn er smuk, at denne Gaard har en yndig Beliggenhed paa de lysgrønne Marker, der sagte skraane sig nedad mod den store, havlignende Indsø, eller Fjorden, som de her kalde den. Enkelte Grupper Løvtræer med sine knapt endnn oplukkede Blade sees spredte paa Engen omkring Husene, og bagenfor disse hæver Terrainet sig gradvis til de blidt afrundede, skovbegroede Aaser, der paa denne Kant omslutte Horizonten. Luften er saa oplivende, saa reen og dog saa befrugtende, – Alting spirer og grønnes, selv endog mit Livshaab. Hvor de vinke og kalde mig til Udflugter og Besøg, alle disse grønne Enge, disse Lunde, disse Øer og Næs. disse mørke Naaleskove! Kun de fatte mit Væsen, og jeg deres – Menneskene forstyrre os blot.

*

Og dog kan jeg ikke fornægte, at ogsaa jeg er et Menneske; den anorganiske, den vegetabile Naturs stumme Sprog er mig ikke altid nok – jeg føler nu mit Hjerte svulme, og længes og brænde efter et Menneskes Kjærlighed. Min Gud. min Gud, skulde Du have givet mig Attraaen efter dit første Gode, og ikke Evnen til at erhverve det? Er det din Retfærdighed? –

*

Her er stor Støi og Spektakel og Forberedelse i disse Dage. Man er indbudet til Gilde hos Eieren af det store Brug, som ligger ved en Vig af Søen, en Milsvei herfra. Denne rige og fornemme Herre, der, efter hvad de sige, for det meste med sin Familie opholder sig i Staden eller i Udlandet, og kun sjælden sees paa sin Eiendom her, er nu pludselig ankommen dertil med et stort Følge, for at tilbringe Vaaren og Sommeren ved den skønne ^[183] Søs Bredder. Denne Ankomst – hvilken Begivenhet for mine Husfolk! Og hvilken endnu større, da det ikke varede længe, for der kom Indbydelse til dem Alle, at tilbringe en Søndag paa Bruget! – Efter Landets Skik er Præceptoren indbefattet under Benævnelsen «Alle» Indbydelsen; man er godmodig nok til at trænge paa mig om at følge med. Nu vel, lad mig prøve engang! – Skjønt jeg i Forveien veed hvilke Kvaler selve Besøget vil foraarsage mig, og hvilke Angerens Timer der vil følge efter.

*

Hvad er der foregaaet med mig? Jeg kan ikke finde mig tilrette i den besynderlige Stemning, som har betaget mig siden hint Besøg paa Bruget. Det er

ligesom en ny Verden havde aabnet sig for mig; jeg troer at føle varme, belivende Strømninger at gennemfare hele mit Væsen, og at fylde mit Bryst med unævnelig Lykke og med svulmende Kraft – for Øieblikke; i de næste nedsynker jeg atter i den dybeste Modløshed, overlader jeg mig atter, værre end før, til Selvforagtings gnavende Pinsler. Mit Hoved brænder, mine Tanker foregjøgle mig de sælsomste Billeder, de dristigste Drømme, medens min sande Bevidstbed under alt dette er vaagen, og tilhviser mig om Virkelighedens skiærende Kontrast. Og dog kan jeg ikke løsrive mig fra disse Indbildningskraftens skuffende Fostre, dog lytter jeg med hjertebankende Glæde til de deilige Drømmes daarende Ord; jeg hengiver mig uden Modstand til denne Drømmeverden. Hvilken umaadelig Udviklingskraft, hvilken mægtig producerende Evne maa ikke Gud have nedlagt i et Menneskes Sjæl, naar selv et Væsen som mit, der bestandig har været saa afskaaret fra alle ydre Paavirkningers Befrugtning, nu, ved den mindste blidere Berørelse med lykkeligere Naturer, strax konstruerer i sig selv en hel Livsbygning af fremmede Forhold og Farver; strax ved det mindste Glimt af en kjærligere Stjerne seer i sit Indre opdaget og oplyst et uendeligt Følelsernes Hav, ved hvis frem- og tilbagebølgende Bevægelser tusinde [184] glimtende Livsfunker opstaae og forsvinde! Først nu føler jeg hvad det er at leve, og jeg takker Gud for, at han ikke engang har nægtet mig denne Tilstand. Skjønt det er nok muligt, ja høist sandsynligt, at enhver Anden ikke vilde see nogen Begivenhed i hvad jeg nu har oplevet, og skjønt det er endnu rimeligere, at ingen udvortes Følger vil flyde af hvad jeg nu engang indbilder mig at have oplevet, saa vil jeg dog nedskrive og søge at fastholde paa Papiret det Indtryk, hin Søndagsreise har gjort paa mig, forat i kommende Tider, naar maaskee disse Blade ere mig de eneste Vidner om, og de eneste Resultater af den nuværende bevægede Stemning, jeg da, ved atter at tage dem for Øine, idetmindste i Erindringen kan gennemleve den Række af Illusioner, ved hvilke jeg nu dvæler og higer.

*

Det var en herlig Junimorgen. Solvarmen var endnu ikke bleven saa trykkende, saa Alt beseirende, som den oftest kan være paa disse af Fjelde og Aaser indhegnede Søer; den var endnu kun mægtig til af Vandet, af Skove, af Marker, af drivende Jordsmon og blomstrende Planter at uddrage de kraftige, livsnærende, aromatiske Duftstrømninger, der paa en saadan tidlig Sommormorgen spille om Vandrerens Hoved og Bryst, som et forfriskende Bad. Vor store Baad gled for udbredte Seil langsomt hen over den neppe krusede Vandflade. Medens Familien havde leiret sig bag i Baaden og var ivrig inde i en Samtale om det forestaaende Gjæstebud og de Mennesker, man der tænkte at træffe, havde jeg taget Plads i

Forstavnen, og søgte at glemme hvad der forestod, ved at lade min Sjæl optages i Naturscenen omkring mig. Jeg lyttede til Vandets sagte Piblen og Skvulpen langs Baadens Sider, og troede deri at skjelne et eget, forunderligt Sprog, som dog var mig nærmere og fuldere end Menneskenes Snaddren bag ved mig. Jeg fulgte i Tankerne Morgentaagens Bevægelser, naar den lidt efter lidt løsnede sig fra Vandskorpen, og trak sig i lette Folder ^[185] længer og længer opad Strandbreddens grønne Skraaninger og Aassiderne, for tilsidst at forene sig med de enkelte lyshvide Skyer, der hist og her seilede paa den blaa-hvide Himmel; det var mig, ligesom den mit Indre saalænge bedækkende Taage med det samme ogsaa maatte løfte sig fra mit Bryst og stige op til Klarhed. Jeg lod mit Blik ile forud fra Pynt til Pynt i de mange Smaasøer, som med disse Fjordes Sædvane aabnede sig og lukkede sig, alt eftersom Baaden drev fremad; jeg vilde gjerne blive ved saaledes indtil det sidste Næs veg, forat see, om min ubestemte Længsels Gjenstand maaskee derbag skulde aabenbare sig. Min Aand var denne Dag, som aldrig tilforn, gjennemsittret og blidt bevæget af hin ubestemte Længselsfølelse, og ligesom festlig beredt paa at modtage det afgjørende Indtryk. Men dettes Ophav satte jeg langt henne i Horizontens fjerneste Dunst, og mindst ventede jeg, at det skulde stige op for mig fra de fremmede Menneskers Kreds, som jeg idag saa saare gruede mig til at træde ind i.

– Under mine Drømme havde jeg jo næsten glemt dette Bestemmelsessted, og idethele hvorfor vi befandt os paa denne lille Udfart; Virkeligheden faldt derfor dobbelt ængstende over mig, da vi, ved at bøie om en Odde, kom ind i den Vig, ved hvis Ende Værket ligger, og pludselig saae alle dets Bygninger og Indretninger udbredte for os. Denne Udsigt kunde ellers i og for sig være skøn nok, og vel stikket til at opvække mere behagelige Fornemmelser, end dem, hvormed jeg hilsede den. Det Dalføre, hvori Værket er anlagt, adskiller sig nemlig paafaldende fra de øvrige, som have sit Udløb til denne Sø. Istedetfor som disse at dannes ved jævnt nedskraanende, granklædte Aaser, med en bred Bræm af opdyrket Jord forneden, styrte her de bratte, næsten nøgne Fjeldvægge i dristige Afsatser ned til begge Sider mod den rivende Bjergelv, hvorved Brugets Maskiner drives, og som i Fos paa Fos skummer ned i Bugten. Denne Dalens oprindelig vilde og golde Charakter formildes dog ved den Yppige Vegetation, som er fremdrevet blandt disse varmende Klippevægge, ved de skønne Krands af ^[186] vaiende Løvskov som hænge langs alle Fjeldrevner, og de lvsgrønne, veldyrkede Pletter, som vise sig her og der paa Afsatserne. Værkets Driftsbygninger ligge paa den venstre Elvebred i en vidtløftig Strækning, ligesom fastklæbede til de sorte Klippevægge og uden Ophold oversprøitede af det fossende Vandskum; længer nede, paa den modsatte Side af Elven, bemærkes Eierens Vaaningsbygning, lang og lav, omskygget af gamle, mægtige Træer, paa en lille Slette, hvis bratte Afhæld mod Elven er benyttet til en

i Terrasser anlagt Have. Alt dette, seet i Perspektiv fra Søen af, maatte give et frappant og malerisk Skue for Den, der i Ro og Mag kunde nyde det; men Saadant var ikke Tilfældet med mig i hint første Øieblik – jeg var dertil altfor betaget af mine dumme Rædsler for de Folk, der beboede dette romantiske Sted. Siden betragtede jeg det rigtignok med andre og mere kjærlige Blikke. – Vi landede, steg opad den temmelig steile Vei til Huset, og befandt os snart under de høie Lindetræer, der beskygge Hovedtrappen. Her ventede mig et ængsteligt Øieblik: Grupper af festligt smykkede, fremmedudseende Gjæster bare dels omsprede paa Grønsværet under Træerne, deels paa Trappens brede Trin, lænende sig til Rækværket. Midt igjennem disse Rader af speidende Øine og, som det forekom mig, spodsk smilende Munde, maatte vi begive os opad Trappen til det øverste Trin, hvor Husherren stod for at modtage os. Aldrig er nogen Vandring forekommet mig længere end denne paa nogle faae Skridt; der hang sig Blylodder ved mine Fødder og det sortnede for mine Øine. Det kunde kun lidet hjælpe jeg midt i min Vaande troede at bemærke, hvorledes mine ellers saa støiende og sikkre Husfolk nu teede sig næsten ligesaa forlegne som jeg selv; endnu mindre kunde det nytte, at jeg inden i mig i al Hast fremførte alle mulige Modgrunde mod en saadan Paroxysmus – den vilde ikke vige. Jeg veed ikke om eller hvorledes jeg gjorde min Reverens for Husherren, hvis anseelige Gestalt dæmrede for mig som gennem en Taage; jeg veed ligesaalidt hvorledes jeg kom ind i den til Trappen stødende ^[187] Havesal, hvor Gjæsterne lidt efter lidt forsamledes. Her skyndte jeg mig snarest muligt at finde ind i en Krog mellem et Bord og en opslaaet Dør. Først fra denne Forskandsning vovede jeg at fæste et nogenlunde roligt Blik paa disse, for mig saa nye og uvante Omgivelser. Selve Rummet, hvori jeg befandt mig, opvakte min Beundring og indgjød mig en Ærbødighedsfølelse for de udvalgte Væsener, der daglig opholdt sig der. Jeg vil gjerne troe, at denne Havesals Udsmykning maaskee vilde synes tarvelig og gammeldags for Dem, der ere vant til at færdes i den store Verdens Saloner, men for mig var den endnu det Pragtfuldeste jeg havde seet, hvilket da rigtignok ikke vil sige meget. Store Speile indfattede i forgyldte Lister; Malerier, hvis Værd jeg vel ikke forstod at bedømme, men som imponerede mig meget; Lænestole og Sophaer med Silkebetræk, Tæpper, Gardiner &c. Alt dette syntes mig en fabelagtig Pragt. Til Haven stod Glasdøre og Vinduer aabne, og en stærk Blomsterduft strømmede derfra ind i Salen. Op og ned i denne bevægede sig Gjæsterne af begge Kjøen; de fleste af dem vare fulgte med Værten fra Byen, altsaa for mig aldeles ubekjendte Skikkelser; de saae hule og stolte ud, og jeg følte jeg Intet havde tilfælles med dem. Men deres Ydre var glattet og prægtigt, og jeg bævede tilbage for Sømmen paa deres Klædebon. Rundtom mig lød fra dem alle en Hvisken og Surren. og Talen i Munden paa hinanden, der bedøvede mig. Jeg

ønskede mig langt ude igjen paa den eensomme Sø, med Taageskyer til Selskabsgjæster og med Bølgernes Rislen og Skvulpen til Underholdning. Her i dette indelukkede, fremmedartede Rum syntes det mig, som om disse surrende Automater sluttede tættere og tættere Kredse om mig, og stirrede paa mig med deres glindsende, stive Øine, og pegede paa mig med deres lange, tynde, med Ringe smykkede Fingre. Jeg lod mit Hoved synke ned paa Brystet og lukkede mine Øine, overvældet af denne Svimmel; da mærkede jeg, at den hele Surren og Støien med Eet ophørte, og afløstes af en dyb Stilhed. Jeg saae op for at erfare Aarsagen [188] til denne pludselige Forandring, og bemærkede, at Alles Blikke vare vendte mod den aabenstaaende Dør til de indre Værelser, hvorfra en rank, hvid Kvindeskikkelse netop traadte ud i Salen. En finere, bedre Atmosfære syntes at udstrømme fra hende. Alle vendte sig mod hende, Alle forekom mig at hæves, at forædles ved hendes Beskuelse. Ogsaa jeg greb hendes Billede med hele min Sjæls Magt. Fra nu af havde jeg ikke Tanke, ikke Øie for Andet.

*

Hendes Billede! – Hvorledes skulde jeg kunne gjengive det i Ord, jeg som ikke er Ordet mægtig, jeg som ikke har andre Lignelser og Farver at tage af, end de fattige, som den sjælløse Natur har kunnet afpræge i mit forhen saa aflukkede, saa skummelt øde Indre. Hendes Billede! – Men, om jeg endog kunde, hvorfor skulde jeg forsøge paa at afkopiere det her? disse Blade ere jo ikke bestemte for andre Øine end mine egne; fremmede skulle ikke af min Beskrivelse lære hende at kjende. Og jeg behøver visselig ikke ved nogle døde Tegn og Bogstaver udenfor mig at hensætte Omridsene af dette herlige Billede, der med det første Blik drog ind i min Sjæl, og fæstnede sig der med en Glands og en Reenhed, som vil give mig en Ledestjerne for hele mit Liv, ja som, jeg føler det vel, endog vil staae og tindre over min Grav. – Thi dette Billede er ikke et Aftryk af hendes jordisk skjønne Form alene, men det er hendes rene Sjæls Udstrømning gennem dette harmoniske Middel, hvilken jeg nu har optaget i mig som min Sjæls Kjerne, fordi jeg før ingen saadan havde, men kun Tomhed og Savn. – Nu først føler jeg Forskjellen mellem ængstelig at søge Næring for et kjærlighedstørstende Sind i Betragtningen af den døde Natur, hvorover Guds Aand kun svæver, og at finde denne Næring ved aandelig Tilegnelse af en selv levende Form, inden i hvilken Guds Aande boer! Paa denne Maade kan jeg sige at hun er min for Livet, forsaavidt som hun dog ikke kan forhindre sit yndige, klare Billede fra at fæste blivende [189] Sted i min Tilværelses inderste Kreds. Ak, jeg veed ikke selv hvad jeg her nedskriver; mine Tanker ere saa fulde og dog saa forvirrede; jeg søger forgjæves at gjøre mig Regnskab for, hvori

denne Fornemmelse bestaaer, og hvor den vil føre mig hen – men jeg vil, jeg maa uden Modstand overgive mig til dens mægtige Ledning.

*

Jeg syntes, at alle de i Salen tilstedeværende tomme Figurer maatte sunket i Knæ, da hun traadte ind, saadan Høihed og Aandsovermagt udgik der fra hendes klare Pande, hendes dunkle, straalende Øine. Og dog var hun i sit Ydre simplere end dem alle; ingen raslende Silkekledning, ingen Smykker af Guld og ædle Stene betegnede hendes overordnede Standpunkt: en simpel hvid Dragt faldt i lette Folder om hendes ranke Skikkelse, og hendes kastaniebrune Haar var uden anden Prydelse end dets egen Glands lagt glat om Pande og Kinder. Men en ubeskrivelig Tone af naturlig Adel og Finhed var udbredt over hendes hele Fremtræden, og da hun sagte og let gled igjennem Salen, og blidt hilsende nærmede sig til de forskellige Grupper, og disse ærbødige vege tilbage og dog opmærksomt hang ved hvert af hendes Ord, tænkte jeg mig uvilkaarligt den hele Scene som en Dronnings Audiens til sine Vasaller. Hvor bankede mit Hjerte voldsomt, da hun paa denne sin Omgang ogsaa kom i Nærheden af den Krog, hvor jeg var bleven indkilet af en jammerlig, sky Frygt for de pralende Mennesker, der nu, efter hendes Nærværelse, vare blevne mig saa aldeles ligegyldige, at jeg ikke begreb hvorledes jeg havde kunnet føle mig generet af dem. Hun talte til dem, der stode mig nærmest, og mit Øre inddrak begjærligt hendes melodiske Stemme, paa hvis bløde Svingninger min Sjel vuggede sig, uden at bekymre sig om Meningen af de ligegyldige Ord. Det forekom mig, som havde jeg hørt denne blide Klang for i mine Drømme, naar jeg, forladt af alle Levende, troede til Gjengjæld at kunne aftytte Naturen dens inderste Toner. Nu, nu skred [190] hun lige forbi mig – hun standsede et Øieblik og betragtede mig med et forunderligt, spørgende Blik, der gjennemrystede mig fra Isse til Fodsaale. Det lod som hun ventede jeg skulde tale til hende; men skjønt jeg om muligt vilde givet Alverden for et eneste Ord, kunde jeg dog ikke finde dette, ikke engang en stum Hilsen formaaede jeg at frembringe! Jeg var aldeles betaget ved at føle mig i hendes Atmosfære; den ene hede Strømning gjød sig over mig efter den anden, mine Knæ skjælvede under mig, og jeg maatte støtte mig til Bordet for ikke at synke om. Da jeg kom til mig selv igjen, var hun allerede langt borte. Jeg vovede mig ud af min Krog, dreven af en Følelse, som var stærkere end Forlegenhedens. Jeg fulgte hende i nogen Afstand, hvor hun gik; jeg forstyrrede derved ofte Gjæsternes fortrolige Klynger, jeg udsatte mig for deres haanende Blik, for deres Skuldertræk – men disse før saa frygtelige Anstød havde ikke længer nogen Braad for mig, – hvad brød jeg mig derom, naar jeg kunde opfange Lyden af hendes Stemme, naar mit Øie kunde følge enhver af hendes yndige Bevægelser? –

Da vi skulde gaae til Middagsbordet, bemærkede jeg, at en aldrende Herre, der syntes den fornemste af Gjæsterne, bød hende Armen og førte hende foran Alle ind i Spisesalen. Her kunde jeg ikke følge nær i hendes Spor, men maatte som en af de Sidste og Ydmygste i Selskabet tage Plads langt nede ved et Sidebord, hvorfra jeg knapt kunde faae et Glimt af Den, som for mig nu var Alt i Alt. Den hele prægtige Bordscene, som til enhver anden Tid vilde have fremkaldt min Forundring og optaget al min Opmærksomhed, forekom mig nu kun kjedelig og uendelig, ja væmmelig, naar jeg betragtede Rækkerne af dampende Fade og tyggende Kjæver. Jeg kunde ikke tænke mig, at Hun var nærværende ved dette dyriske Fraadseri; jeg spurgte mig selv hvert Øieblik: hvad gjør hun nu? hvem taler hun med nu? flygter hun ikke bort fra Alt dette? Og jeg havde ingen Ro paa mig. Undertiden følte jeg mig fristet til at indlede en Samtale med mine ivrigt beskjæftigede Sidemænd, forat faae at vide hvem hun var [191] og i hvilket Forhold hun stod her i Huset. Men saa tog jeg mig igjen, thi jeg havde en maaskee barnagtig Gru for at komme ud af min nærværende Uvished; jeg syntes at hun tilhørte mig mere, saalænge jeg ikke vidste hendes Udspring, saalænge hun stod for mig uden Sammenhæng med den øvrige Menneskehed. – Endelig, langt ud paa Eftermiddagen reiste man sig fra den lange Bordsession, og Selskabet begav sig i adspredte Partier ud i Haven, for at nyde den kjølige Aftenluft. Her gjenfandt jeg snart min ledende Stjerne. Jeg saae hendes hvide, lette Skikkelse i Spidsen for endel Damer og Herrer at ile fra Blomsterbed til Blomsterbed, fra Terrasse til Terrasse, fra Udsigt til Udsigt; det saae ud som viste hun dem om paa sine Yndlingssteder. Jeg turde ikke aabenbar slutte mig til hendes Følge, men jeg bevægede mig dog altid i hendes Nærhed; deels ad Gjenveie. deels bag Buskadser og Hækker iagttog jeg ethvert af hendes Skridt, og indsugede mere og mere den trylleriske Duft af hendes Nærværelse. Med hemmelig Glæde havde jeg i hendes synlige Kjærlighed til Blomster og Planter opdaget eet Forbindelsesled i den umaadelige Afstand, som adskilte os; jeg bemærkede med inderlig Fryd hvorledes hun ømt bøede sig ned til de mindste Blomster og Væxter og ligesom saae til deres Besindende; jeg Hørte stolt og begeistret paa hvorledes hun, efterat have ført sit Selskab til et ophøiet Sted i Haven, hvorfra der havdes en herlig Udsigt over Fjord og Kyster, med Overbeviisningens Veltalenhed priste vort Fædrelands Natur-Skjønheder fremfor andre Landes. Henrevet af saadanne Øieblisks uimodstaaelige Interesse skede det vel nogle Gange, at jeg nærmede mig saameget, eller traadte ud af mit Skjul saa, at hun blev mig vaer, og jeg stod da som en opdaget Misdæder over for hende. Men hun viste da hverken Spot eller Forundring, som de Øvrige; hun betragtede mig kun med dette lange, milde, forunderlige Blik, som allerede eengang havde hvilet paa mig i Salen. Saaledes, sagde jeg til mig selv i min Forfængelighed, saaledes betragter hun ikke de Andre;

hun føler vel at her er en Sjæl, der [192] trods dens jammerlige Hylle dog staaer hende nærmere end noget af de mange Hverdagsmennesker, som omgive hende. – O Gud, hvad er jeg, at jeg tør nære saadanne stolte Tanker? Har jeg, den Eensomme, den Usle, den Ukyndige, den Dovne, Ret til at sætte mig over Andre, til at tænke mig sammen i eet Aandedræt med et finere Væsen, som denne Navnløse? – Tilgiv mig, min Gud! – Min Længsel efter Liv gjør mig rasende.

*

Hun er atter gaaet ind i Huset med Gjæsterne. Jeg er bleven tilbage i Haven paa den grønne Plads udenfor Trappen, under de høie Lindetræer. Jeg behøver at være en Stund alene forat samle mine Tanker, forat finde mig selv igjen i alle disse nye Indtryk. Solen er gaaet ned, men en nordisk Sommeraftens dæmrende Klarhed hviler over Eggen. En kjølig Luftning stiger op fra Fjorden og rasler hviskende i Træernes Kroner og i de lavere Hækker, og fører afrevne Blade i smaae Hvirvler henad de smale Gange. Alt er stille i Haven; kun fra de nære Fossefald høres stødviis dæmpet Brus. Trods den næsten fuldkomne Dagsklarhed har man dog tændt Lys i Kroner og Lampetter inde i Havesalen, og den kunstige, rødgyule Lysning bryder sig forunderligt gennem de høie Vinduer og det grønne Løv sammen med Dagskjæret udenfor. Alle Omgivelser, alle Erindringer, alle Fremtidsdrømme forene sig til at bringe mig i den mest bevægede Stemning. Mit Bryst er fuldt til at sprænges, mit Hoved brænder; jeg lægger min Pande mod det dugvaade Græs, og styrker mig i Jordbundens friske Uddunstning. Da træffes mit Øre pludselig af musikalske Toner inde fra Salen; efter nogle Forslag paa Instrumentet hæver sig en Kvindestemme, reen, klar og sjælfuld, som jeg aldrig før har hørt den. – Jeg springer op; det er hende! det er hendes Røst, jeg tager ikke Feil; o min Gud, kan saadanne Toner boe i et Menneskes Bryst? – Jeg kjender Melodien, det er en gammel Folkesang fra en af vore Fjelddale, vild, klagende [193] af dyb Veemod og underlig Skovlængsel, jeg har ofte nynet den for mig selv, paa mine eensomme Vandringer gennem Lier og Skove – men saaledes sunget, saa dybt følt, saa simpelt, saa klart, saa træffende Fjeldharpens rette Streng – det havde jeg ikke kunnet tænke mig, det aabner en ny Port i min Sjæl for en Uendelighet af aldrig anede Nydelser. Jeg drages uvilkaarlig nærmere til disse herlige Toners Udspring – jeg stiger op ad Trappen, jeg skrider fast og uden Forlegenhet, ligesom opholdt af Sangens Kraft, gennem Salens hele Længde. medens Gjæsterne sidde stivt ordnede til begge Sider, og høre paa denne Musik som paa enhver anden. Jeg stiller mig lige ved Instrumentet, ved hvilket hun sidder; jeg bøier mig derover; jeg folder uvilkaarligt Hænderne som til Bøn, medens denne fulde Strøm af besjælede Toner stiger mig imøde – hendes dunkle

Blik hviler paa mig med Sangens hele Udtryk – jeg føler mine Øine at fyldes med Taarer. –

*

Da hun havde endt, og jeg endnu stod ligesom fasttryllet i samme Stilling, saae hun endnu engang paa mig og sagde med et usigeligt Udtryk af Godhed og Deeltagelse: «De kjender denne Sang min Herre, ikke sandt? Den er fra disse Dale». – Hun havde talt til mig, til mig! virkelig til mig! – Jeg kunde neppe troe det, jeg stod bedøvet af min Lykke, og jeg vidste ikke at benytte den. Før jeg kunde faae samlet mig til et Svar, stede der et almindeligt Opbrud; mine Husfolk kom og gjorde deres Afskedskomplimenter for Værten og for min ubekjendte Dame. Vi maatte afsted. Endnu engang saae jeg mig om efter hende, der nu, som da vi kom, stod i Døren til de indre Værelser, og strax derpaa forsvandt. Hvorledes jeg kom ned i Baaden, og ud af Vigen, paa den aabne Fjord igjen, erindrers jeg ikke. Jeg sad som i Drømme og stirrede paa de af Forstavnen kløvede, blinkende Bølger. I Nattelyset foran mig troede jeg endnu at see hendes ^[194] hvide Gestalt som en let Taage glide fremad, jeg troede endnn at høre Gjenlyden af hendes klare Sang at svæve vidt henover den dæmrende Fjord og mod dens dunkle Bredder.

*

Skjønt jeg næsten havde opgjort med mig selv, at jeg ikke vilde spørge hverken efter hendes Navn eller Stilling, at jeg saalænge som muligt vilde søge at bevare hendes Billede klart og rent, og ubehæftet med jordiske Tilsætninger, der for mig altid vilde være forstyrrende – kan jeg dog ikke afholde mig fra med Begjærlighed at opfange de Bemærkninger, som mine Husfolk kun altfor ofte lade falde om Personerne paa Værket. Jeg, som tilforn var saa deeltagelsesløs for deres hele Snakkekreds, som flygtede op paa mit Værelse ved den mindste Indblanding i deres Samtaler, jeg sidder nu den hele Aften nede hos dem og lytter efter, og mærker Ord, og forsøger undertiden endog paa, keitet nok, at lede Samtalen hen i den Retning, som for mig ene har Interesse. Jeg har da paa denne Maade allerede udbragt, at hun er Husets Datter; at hun kun har tilbragt sin tidlige Barndom her i Egnen, men siden er opvoxet og har faaet sin Dannelse dels i Staden, dels og fornemmelig i Udlandet, saaledes at hun er lidet kjendt her paa disse Kanter, hvor man betragter hende som en Fremmed, man ikke kan gjøre sig fortrolig med. Det morer mig at høre disse godmodige, men til Forestillingerne i deres snevre Bygdekreds indskrænkede Mennesker, omtale dette Væsen fra en anden Sphære «som en forskruet Tingest, der vil gjøre sig bedre end Andre, og som endelig skal være saa lærd og saa fiin, at det er en Gru». Jeg leer heraf, og dog, hvorledes kan

jeg selv tiltage mig Ret til at forstaae hende bedre end disse, da dog min Kreds har været endnu mere indskrænket end deres? Men jeg troer dog, at Den, der har levet i Eensomhedens Uendelighet, er mere skikket til at opfatte det almindeligt Menneskelige, det Skjønne og det Ophøiede, end Den, der har bevæget sig al ^[195] sin Tid i en borgerlig Virksomheds og Omgangs indsnerpende Forhold, og som derfor seer friere, mere begavede Naturer kun i disse Forholds Vrængespeil.

*

Min Nysgjerrighet har dog baaret sin Straf. Den har forvirret mig Beskuelsen af det idealske, rene Billede af hende, jeg bærer i mit Indre; den har sat en mørk, en uhyggelig Skygge derbag, som bestandig haaner og truer. O, hvad gav jeg ikke nu forat have mit forrige Ubekjendtskab med hendes Livsforhold tilbage! Saalænge man er uvidende om et Onde, existerer det ikke, om det saa end staaer lige bag Ens Ryg med opløftet Dolk. Det er dog ikke Efterretningen om hendes Herkomst, Rigdom og Stilling i Samfundet, som har foruroliget mig. Selv om man havde bragt mig Sagn om at hun var en Kongedatter, vilde ikke dette have forfærdet mig eller forandret mit sjælelige Forhold til hende, da den legemlige Afstand mellem os i begge Tilfælde vilde være ligestor, efter som den er uoverstigelig, og det altsaa ikke er i disse Regioner at mit Ønske ligger, saalænge jeg kun troer at hendes Aand er reen for Berørelse med andre. Men igaar blev jeg i vor sædvanlige Aftensamling, hvorved de Andre tale og jeg lytter, underrettet om, at Damen paa Værket er forlovet med en Udlænding; en Englænder troede man, der i Sommer skal ville komme herop, for her at holde Bryllup og strax føre sin unge Kone med sig til sit Hjem. Nu, hvad kommer det mig ved? Skeer derved noget Indgreb i mine Forventninger, i mine Rettigheder? Har vel nogensinde den vanvittige Tanke sneget sig ind i min Sjæl, at jeg skulde kunne blande min usle, dumpe Tilværelse ind i hendes rene og straalende? Nei, jeg har jo kun betragtet hende, jeg har jo kun tilegnet mig hende saaledes som ethvert menneskeligt Sind, som dertil eier Evne, maa kunne optage i sig Billedet af det Skjønne og Ophøiede i Naturen. Hun aner ikke i sin Skjønheds og Lykkes Fylde, at et armt, livshungrende, ^[196]sygeligt Sind drager Næring af hendes Rigdom, og om hun end vidste det, vilde hun ikke vredes derover, og endnu mindre derved føle noget Aftag i Kraften af den rene Lysning, hun udbreder om sig hvor hun færdes. Jeg er mig bevidst alt dette, jeg siger mig selv hver Time paa Dagen, at denne Slags Besiddelse er den eneste, jeg kan opnaae, ja endog ønsker at opnaae. – Og dog, nu da jeg faar Budskab om at hun er Brud, at hun vil dele Skjæbne med En hende Værdig, saa gjennemfares mit hele Væsen af en isnende Fornemmelse, jeg føler mit Hjerte krympe sig sammen, og atter strax derpaa at fyldes med brændende Uvillie mod hin Fremmede, der vil komme og føre

mit Fædrelands skønneste Blomst bort fra dets Kyster. Det hjælper ikke, at jeg foreholder mig selv det Latterlige, det Urimelige, det Slette i denne Uvillie, i denne Misundelse; det hjælper ikke, at jeg flygter tilbage til det Aandiges Regioner – jeg kan ikke – jeg kan ikke komme bort fra den gnavende Bevidsthed: Hun er en Andens! Saa er da jeg ogsaa midt inde i de jordiske Lyster og Begjærligheder, jeg, som indbildte mig gennem Sjælseensomhedens Luttren at være ført langt udenfor deres hvirvlende Kreds! Den Følelse, jeg i min Forfængelighed tog for Sjælens uegennyttige, rene Glæde over det Skjønne, var altsaa dog kun en Ytring af den sandselige Kjærlighedsdrift, som her vil og maa føre mig til Undergang, istedetfor til Opløftelse? Nei, nei, disse ubudne Tanker skulle ikke faae Overhaand; jeg vil forsøge at hærde min Villiekraft og holde mit Ideal frit for disse mig uvedkommende Tilsætninger.

*

I Uger har jeg nu levet af Erindringen om hin herlige, begivenhedsrige Dag, der for mig altid vil staae som en friskgrønnende, palmeviftende Oasis i mit eensformige Livs graa Ørken. Men, skjønt denne Erindring hidtil har med Nærværelsens stærkeste Farver opfyldt ethvert af mine Øieblikke, ved Dag og Nat, i vaagende Tilstand og i Drømme, saa er det dog nu kommet [197] saavidt med mig, at selv den ikke meer er mig nok. Ikke at den trænger til nye Næring, eller er blegnet, tvertimod – det er dens stedse stigende, indre Kraft, dens Untagen næsten af Virkelighedens Former, der driver mig fremad paa de vilde Ønskers Vei, og forlanger mere og mere. Der er en Stemme, som uophørligt og lidenskabeligt hvisker mig ind i Sjælen fristende Ord, som disse: «Seer du hin Odde der ude i Fjorden? Bag den er Værkets Dal – og der lever hun, der aander hun, der glider hendes hvide Skikkelse blandt Havens Træer, medens du gaaer her, en kort Vei derfra, og plager Dig med tomme Luftbilleder! Skynd Dig, snart er hun borte for stedse!» – Hvis er denne Stemme? Den Aand, som Gud engang satte her til at fængsles af dette skrøbelige Legeme, har ikke lært den af sig selv – den kommer udenfra med dæmonisk Magt, og udtaler Ord, som jeg ikke før har vidst, og lokker mig med Billeder, hvorom jeg for ingen Anelse har havt. Med Rædsel spørger jeg mig, om det er den gamle Frister, hvorom Bibelen taler? Jeg veed, at hans Raad ville føre mig ud paa Lidenskabens, paa den efterlængtede Umuligheds Afgrund; og dog, vil jeg have Kraft til at modstaae?

*

Jeg maa derhen. Dog ikke for at skue hende selv, ikke forat indsuge hendes umiddelbare Nærværelses Aande, den jeg nu anseer for en farlig Gift, skjønt jeg

først følte den som en lægende Balsom. Jeg vil kun opsøge de Steder hvor hun pleier at vandre, og see dem langt fra, paa Tider, hvor jeg ikke kan vente at træffe hende selv. Deri kan dog ingen Synd, ingen Fare ligge. Jeg pleier jo ellers ofte nok streife om i Skov og Mark for ingenting, hvorfor kan jeg da ikke tage Veien over Aasen til Værksdalen, forat nyde den skjønne Udsigt der? Ak, der er den første Frugt af Fristerens Raad! jeg søger forgjæves at skuffe mig selv. Hvorfor kan jeg nu ikke ligesaa godt aabenbart vove at see den Sandhed i Øinene, at jeg vil lægge Veien over Aasen fordi Vandtouren er [198] mere bemærket, og fordi jeg haaber mere skjult at kunne naae Haven fra en af Fjeldsiderne, end fra Stranden af? Det nytter mig til Lidet at gaae disse Omveie i mine egne Tanker; afsted maa jeg dog, did hvorhen min Længsel og min Skjæbne driver mig.

*

Jeg har atter seet hende! Alle Tvivl, alle Skrupler, al Rædsel for onde Indskydelser ere gaaede op i dette Øiebliks salige Vished. Jeg har seet hende igjen, hvad bekymrer jeg mig saa om andet? Og det maa jo være Forsynets Styrelse, at saa skulde skee, at jeg endnu engang skulde see denne kvægende Stjerne lyse over mit høitbølgende Indre, thi jeg kom jo med Villie derhen saa tidligt om Morgenen, at selv den ringeste Tjener maatte antages at hvile i sin Nattero – og desuagtet traf jeg hende, Husets Datter, den fine Dame, ude i fri Luft. Og ikke nok dermed, – jeg har medbragt fra denne Morgenvalfart en Relikvie, som nu er min Andagts Gjenstand. Dog, jeg vil være besindig i min Glæde, jeg vil rolig fortælle mig selv hvorledes Alt er tilgaaet – det er ligesom jeg har det sikkrere, naar det er fæstet paa Papiret. – Solen var endnu ikke gaaet op, da jeg brød mig Vei gjennem de vilde Granskove, der tildels bedække Heiene mellem den videre Dal eller Slette, hvor mit nuværende Hjemsted ligger, og den Elvekløft, som danner Værksdalen. Den kolde, blege Morgenlysning var netop tilstrækkelig til at lade mig gjenkjende de Sæterstier og Mærker, dem min Erfarenhed i disse Slags Bjergvandring paaviste mig som Ledere i den Retning, jeg ønskede. Medens jeg saaledes arbeidede mig frem i Dæmringen, snart mellem rullende Stenblokke, knagende Grene og pidskende Granbuske, snart gjennem bløde Myrstrækninger, hvorpaa Nattetaagen endnu klam og tæt hvilede, snart opad bratte, nøgne Fjeldskraaninger, hvor den anstrængte Fod idelig gled tilbage i det løse Mos, – da maatte jeg uvilkaarlig ofte gyse for mig selv, thi jeg tænkte mig som en Ildgjerningsmand, der gjennem Nat og Skov drager ud for at [199] søge sin Udaad. Hvad vilde jeg og hvad skulde jeg her i disse Ødemarker paa denne Tid? Hvad søgte jeg i den Dal, jeg saa ivrigt stræbte at naae? Jeg vidste det ikke, men jeg maatte fremad, skjønt det tyktes mig at alle Grangrenene, som sloge mig i Ansigtet, bare ligesaamange levende Arme, der vilde

holde mig tilbage, skjønt jeg troede at høre forunderlige Varselsraab og Hyl inde fra Skovtykningen og Bjergkløfterne, skjønt de klamme Taagefigurer paa Mosegrunden syntes for mine Øine at forme sig til spøgelseagtige Skikkelser, der i lange Klædebon droge forbi mig, og med truende Gebærder pegede ad Hjemkanten til. Fremad maatte jeg dog, bestandig fremad – ved Maalet sad jo den hvide Tryllerske og kaldte med sin klare, smeltende Sang. Endelig naaede jeg, badet i Sved og rystet af Dødsgysen, den sidste Høide, hvorfra Fjeldsiden gaaer næsten lodret ned til Dalen, i hvis Bund Værket ligger. Netop som jeg betraadte Fjeldryggens yderste Kant, steg Solen op bag de midt overfor liggende Fjeldmasser, og bredte et Hav af flammende Glands over det vide Landskab, over den dybe, under mine Fødder blaanende Dal, over Fjordens blinkende Speil, og over de fjernere og fjernere Aaser. Udmattet sank jeg ned paa Fjeldpynten, overgydt af de varmende Straaler; denne Hilsen af Livets synligste. føleligste, uendelige Magt, her i Sigte af hendes Bolig, opreiste mig, vederkvægede mig snart, og jog alle Nattevandringens ængstende Varselstegn og Drømme tilbage til de forladte Skoves dybeste Gjemsler.

Efter nogle Øieblikkes Hvile i det varme Solbad forsøgte jeg nu at stige ned ad den bratte Fjeldside til Dalen, holdende mig dels til Spalter, hvor Granen og Birken havde klamret sig fast med sine Rødder, hvilke tjente mig som Trappetrin, dels til Render, hvor Klippen var smuldret op, og hvor jeg gled nedad i de løse Stenmasser. Ikke uden Fare og med megen Møie lykkedes det mig endelig at naae Foden af Fjeldvæggen, hvorfra et tæt Birkekrat strækker sig ned til Haven, paa hvis modsatte Kant Elven strømmer. Gjennem dette Løvskjul listede jeg mig frem til [200] Havens Indhegning, i det Haab derfra ubemærket at kunne kaste et Blik ind i Helligdommens mig saa dyrebare Steder. Men ogsaa det lave Stengjærde, hvoraf Indhegningen bestod, var næsten ganske og aldeles overgroet og bedækket med Krat, Tornebuske og bredbladede Urter, saa at alt Indblik i Haven ganske var spærret for den udenfor Staaende. Jeg betænkte mig imidlertid ikke længe paa at stige over Indhegningen, og begive mig ind i det dyrkede Strøg, stolende paa, at den tidlige Morgenstund vilde forhindre ethvert Møde med Stedets Beboere. Det syntes ogsaa virkelig som om denne min Formodning vilde blive stadfæstet. Thi skjønt jeg vovede mig temmelig langt frem i Haven, endog op mod Huset, saaes intetsteds nogen Bevægelse af levende Væsener, uagtet Spor af deres Tilværelse og Virken overalt var mærkelig i den Orden og Nethed, hvormed Gange, Blomsterbed og Træpartier vare vedligeholdte. Paa den fløielsbløde Grønning foran Huset stode de gamle Lindetræer høie og stille som trofaste Vogtere; Morgensolen blinkede paa Vaaningens mange Vinduer, men indenfor var Gardinerne nedladte og alle Døre vare lukkede. Over hele Egnen hvilte den tause, forventningsfulde Morgenfred,

under hvis klare Dække den kommende Dags Scener og Møier ligesom synes at slumre og drømme. Gjort tryk ved denne Stilhed og Eensomhed, vandrede jeg aabenlyst omkring i Havens Gange og Partier, opsøgende og dvælende ved de Steder, hvor hun hin Aften havde sat sin Fod. Saaledes kom jeg lidt efter lidt til den nederste Deel af Haven, hvor den Høi findes, fra hvilken hun havde viist sine Gjæster Udsigten over Fjorden. Dette særdeles malerisk beliggende Udsigtssted dannes af en i Elveleiet udspringende Klippepynt, der styrter lodret ned mod den skummende Fos, medens den indad mod Haven sænker sig i en jevn Skraaning, beklædt med et Græsdække. Ovenpaa dens Flade er en lille Lund af unge Birke- og Lærketræer, udfyldt mellem Stammerne med blomstrende vilde Rosenbuske, og aaben mod Elven og Fjorden, men i en Halvkreds lukket mod Haven og Huset. Opad den bløde Græsskraaning ^[201] nærmede jeg mig nu lydløst denne Lund, som jeg vistnok med Rette antog for hendes Yndlingsplads, og hvor jeg derfor ogsaa agtede at dvæle længst. Netop som jeg stod i Begreb med at bøie de Grene tilside, der hindrede mig Indgangen (thi jeg var steget op fra den urette Kant), traf mig gjennem Løvets Aabninger fra Lundens Indre et Syn, der gjennemfoer mig med et elektrisk Slag, og rodfæstede mig til Stedet. Var det et Foster af min Indbildningskraft, eller en Inkarnation af den Erindring om hende, der opfyldte dette Sted? – Hendes deilige, hvide Gestalt aabenbarede sig for mig derinde i den grønne Dunkelhed. Nei, det kunde intet Phantom være! – Der sad hun jo selv for mig paa Bænken, med det skønne Hoved støttet paa Armen, der hvilede paa et foran hende staaende Havebord, hvorpaa saaes hendes Straahat og en opslagen Bog. Men hun læste ikke i den; med et tankefuldt Blik saae hun ufravendt ud over Fjorden; et Udtryk af mild Længsel og dog Tilfredshed hvilte over hendes Aasyn, hvis rene Profil klart tegnede sig for mig mod Løvets dunkle Baggrund, medens en bred Strøm af skinnende Solglands faldt over hendes hele Skikkelse fra Aabningen mod Fjorden, og omgav hende ligesom med en Glorie. Ved hendes Side laae en vældig engelsk Dagg, der havde lagt sin brede Snude paa hendes fine Fod; ved første Blik skulde man troe den sov; men snart mærkedes dens Øine speide aarvaagne omkring. – Nogle Øieblikke blev jeg staaende som fortryllet, og min Sjæl hang ved Betragtningen af denne skønne Gruppe, sammensat af tænkende, kvindelig Gratie, og hvilende dyrisk Kraft. Men snart blev min Nydelse forstyrret ved forskellige, hinanden modstridende Følelser: en unævnelig Angst betog mig og drev mig til at ftygte bort fra denne fristende Scene, for jeg blev opdaget; næsten i samme Moment følte jeg den stærkeste, mest brændende Drift til at gjennembryde den skjulende Hæk, og styrte mig for hendes Fødder. Dog, for nogen af disse Følelser kunde faae seiret, blev jeg mod min Villie udrevet af denne Uvishedstilstand. Hunden, der maatte have mærket en Fremmeds ^[202] Nærværelse,

begyndte pludselig at knurre, og vendte Hovedet hen mod de Træer, bag hvilke jeg stod. Her maatte i Øieblikket fattes en Beslutning, og den kunde ikke være tvivlsom: vendte jeg mig for at undflye, saa vilde Hunden ufeilbarlig indhente mig, jeg vilde blive opdaget og have min latterlige Flugt til paa Kjøbet, hvilken Situation vilde være dobbelt uudholdelig i hendes Nærhed; der var altsaa intet Andet for, end af sig selv at træde frem. Før jeg selv vidste hvorledes, var dette skeet – jeg var brudt igjennem Hækken, og stod nu ligeoverfor hende, næsten synkende i Jorden af Forlegenhet, men dog i de første Minutter gavnlig adspredt ved at maatte væрге mig mod Hunden, der med rasende Glam strax foer løs paa mig. Ved denne pludselige Larm sprang hun op, og et Udraab af Skræk undslap hende; men næsten øieblikkelig fattede hun sig igjen, bragte ved en Haandbevægelse Hunden til atter at lægge sig rolig, skjønt endnu knurrende, ved hendes Fødder. Selv blev hun opreist staaende foran Bordet og betragtede mig med et skarpt Blik. Denne Undersøgelse af den forvovne Indtrængendes Personlighed maatte udentvivel have et beroligende Resultat, thi den Skygge af Vrede og Angst, der nylig var gaaet over hendes skjønnne Træk, forsvandt ganske, og gjorde atter Plads for det forrige Præg af stille Klarhed og Mildhed. Det lod til hun ventede jeg skulde tale til hende, men da jeg, overvældet af alle Slags paa mig indstormende Følelser, blev staaende ubevægelig og kunde ikke faae et Ord over mine Læber, brød hun først Tausheden; og hin blide, indtrængende Stemme, hvis sølvklare Velklang endnu bævede for mig siden sidst jeg hørte den, naaede atter mit Øie med disse Ord: «Hvad søger De her, min Herre?» Jeg veed ikke hvad jeg svarede, eller hvorledes jeg fandt Ord, men jeg troer jeg stammede endeel om den skjønnne Udsigt, om den tidlige Morgenstund, om at jeg ikke havde ventet at forstyrre o. s. v. Hun hørte med Godhed paa mit forvirrede Tøi, under hvis Fremstammen jeg indvortes var opfvldt med Bitterhed og Foragt mod mig selv, fordi jeg ikke havde Talens Evne i min ^[203] Magt, fordi jeg ikke dristigt og sandt kunde skildre, hvad der bevægede sig i mit Indre i dette Øieblik, maaskee det eneste af berusende Held, som Skjæbnen vilde unde mig i Livet. Jeg følte, at hvis dette undslap mig, vilde jeg aldrig kunde reise mig mere, og dog formaaede jeg ikke at overvinde min elendige Befippelse, dog formaaede jeg ikke at vise mig paa en Maade. der hos det herlige Væsen, jeg stod for, kunde opvække andet end Medlidenhet og Ynk! Ikke desmindre, trods min ynkværdige Figur og utilgivelig keitede Fremtræden, var hun ædelmodig nok til ikke engang at lade et Smil derover spille om sine smukke, røde Læber. Endnu mere, hun vedblev at tale til mig, hun værdigedes at gjenkjende mig. Jeg gjemmer paa ethvert af hendes ubetydelige Ord, de forsvinde aldrig af min Sjæl. «Ah», sagde hun, efterat være traadt nærmere, da jeg ikke rørte mig af Stedet – «nu erindrer jeg mig det, det er ikke første Gang vi sees paa dette Sted – men ikke sandt, det fortjener nok ogsaa

at besøges flere Gange. Jeg for min Deel kan aldrig blive træt af at betragte denne Udsigt: jeg sidder heroppe saa ofte jeg kan, men især om Morgenen ved Solopgang, og især nu» – her blev hendes Stemme lavere og hun talte ligesom for sig selv – «især nu, da jeg om kort Tid for stedse skal forlade disse mit Fædrelands store Naturscener». Hun sagde det altsaa selv! det gik med en skjærende Smerte gjennem min Sjæl. – Hun var efter disse Ord længe som hensjunken i stille Tanker, og hendes dunkle Blik gled kjærlighedsfuldt udover Fjorden og rundt dens Øer, Kyster og Skove. – Jeg nænnede ikke at forstyrre hende, om jeg ogsaa havde kunnet – det saae ud som om hun ganske havde glemt min Nærværelse, hvilket da ogsaa kunde være rimeligt nok. Hvor bankede mit Hjerte, da hun saaledes stod mig nær, saa nær, at hendes af Morgenvinden bevægede Shawl næsten berørte mig, at jeg blot ved at udstrække min Haand maatte kunne gribe hendes, der hang slap ned ved hendes Side. – En forunderlig, svimlende Dristighed bemægtigede sig mig – Nu eller aldrig! hviskede Fristeren i mit Indre til¹³ mig – og før jeg vidste af det var min Tanke [204] bleven til Handling, jeg havde hendes Haand i min, og førte den heftigt til mine Læber! – Ak, det var ikke paa denne Maade jeg skulde vinde hendes Yndest! Hun foer op som om hun vaagnede af en Drøm, rev sig løs, saae paa mig med et forunderligt, halv medlidende, halv straffende Blik, og gik derpaa ud af Lunden, fulgt af sin Hund. Jeg stod tilbage bedøvet af Anger, jeg vovede ikke at følge hende, jeg saae hende forsvinde bag de sidste Træer. Da kastede jeg mig til Jorden og hulkede høit af Skam, af Glæde, af Anger, af Stolthed! Altsaa havde dog ogsaa jeg engang i mit eensomme Liv ført en elsket Kvindehaand til mine Læber! Jeg laae længe hensjunken i denne Tanke. Endelig sprang jeg op, forat begaae et nyt Ran: jeg greb hendes Bog, der var bleven liggende paa Bordet, gjemte den paa mit Bryst, styrtede derpaa ned mod Stranden for at søge en Baad, der kunde føre mig hjemad, da jeg nu i min Legems- og Sjæls-Udmattelse ikke kunde tænke paa Fjeldveien.

*

Den Bog, som jeg tog med mig fra hendes Bord i Lunden, og hvorover jeg nu hænger baade Dag og Nat, saaoftede jeg har et Øieblik for mig selv, er et Bind Digte af den engelske Sanger Thomas Moore. Jeg forstaaer kun lidet deraf, til min store Ærgrelse og Ydmygelse – ogsaa i dette maa jeg staae tilbage for hende; disse fremmede Verslinier. hvorpaa hendes Øie saa bekjendt har hvilet, og hvis Skjønhed og Velklang hendes indre Øre saa fuldt har opfattet, formaaer jeg kun halvt at nyde. Kun den Graadighed hvormed jeg i mine sidste Skoleaar kastede mig over alle Slags Bøger – vel at mærke mest over dem, der ikke vare de samme vi skulde bruge paa Skolen, og der læstes ikke Engelsk – skylder jeg, at hendes Bog ikke er aldeles

lukket for mig. Thi jeg havde dog ved at gennemstave forskellige engelske Romaner bragt det til nogenlunde at slutte mig til deres Indhold, og denne Øvelse er nu kommet til god Nytte. Jeg kan dog nu allerede [205] skjelne saameget, at denne Lektüre er hende ganske værdig, kan begribe, at hun, der med saamegen Sandhed og Dybde forstaaer at gjengive vore egne Folkesange, maa føle sig tiltrukket af disse Moores hjertelige og simple «*Irish Melodies*». Den orientalske Farvepragt i «Lallah Rookh» kan en i det Skjønne og Rige opvant Sjæl som hendes, vel med Frihed og Lyst tilegne sig, men mig er den endnu for stærk, for blændende, uagtet min Sjæls Begrebsformue og Phantasievne er bleven saa meget udvidet ved mit Bekjendtskab med hende. Bekjendtskab?... Og kan jeg rigtig kalde det saaledes, hvad kun er en Aands- og Hjertes Bevægelse fra min Side, medens hun ikke kan have en Tanke for mig, og kun kjender mig af den ynkelige Figur, jeg et Par Gange har fremstillet for hende, og af den dumdristige Uhøflighed, jeg sidst gjorde mig skyldig i. Men naar allerede det blotte Syn af hende, den blotte Iagttagelse af hendes Tilværelse, kan virke saa indgribende, saa oplivende paa mit hele Væsen, kan fylde det med saamange nye, aldrig før anede Fornemmelser, hvad maa da ikke Han blive til, hvorledes maa da ikke Han føle sig tilmode, Han, som hun kjender, som hun nærmer sig til, ja som hun elsker? – – Foran i Bogen staaer strevet et Navn: Felicia H. Det er hendes – Felicia, den Lykkelige! Saaledes maa hun hedde. Hende har Den, der raader for Skjæbnernes Udloeding, medgivet fra Vuggen af til Graven et Lykkens Skjær, en Klarhedens Magt, som bortstøder, udskilner fra hende alle dunklere Naturers forstyrrende Indflydelse. Derfor – ogsaa jeg maa bort.

*

Dog ønsker jeg at hun skal erholde en bedre, en rigtigere Forestilling om mig og om mit Menneskeværd, end den, min personlige Fremtræden maa have bibragt hende. Ja, jeg har i disse Dage gaaet om med den Tanke, at skrive hende til. Min Lyst har taget Leiligheden til Bundsforvandt; jeg siger mig nu selv, at det er min Skyldighet at bringe den ranede Bog tilbage paa dens [206] Plads, og hvad rimeligere da, hvad synes mig lettere end at lægge et Par Linier indeni, og deri bede hende om Undskyldning for min sidste altfor paatrængende Opførsel; dog maatte de tillige give hende noget Indblik i min Sjæls nuværende Tilstand, saaledes som jeg for mig selv har skildret den i disse Blade. Hun skal erfare, hvad jeg har lidt, hvad jeg har nydt, hvad jeg har drømt, hvad jeg har levet i hende, ved hende og dog uden hendes Villies Medvirken – men hun skal først erfare det, naar hun for stedse er befriet fra min personlige Nærværelse. Thi det er fast besluttet, endnu dennegang derhen, og saa ikke mere.

*

Efter en gennemvædet, gennemlidt Nats Arbejde er min Epistel færdig. Jeg har opbudt al min, til Udprægning i Ord saa uvante Tænkraft, alle mit Indres varmeste, men famlende Følelser, til ganske for hende at sætte ud fra hinanden hvad Slags inkomplet Menneske jeg er, og hvorledes hendes øieblikkelige, lysende Svæven gennem min Eensomheds dunkle Rum har aabnet mig mangen friere Udsigt i Tilværelsens klarere Regioner, men ogsaa med det samme har paavist mig flere gabende Savn, dem jeg før ikke vidste noget af. Jeg troer det er lykkets mig at give denne Fremstilling min Overbevisnings og min dybe Bevægelses Mærker – men vil hun ogsaa læse den? – og naar hun har læst den, Vil hun da skjænke den mere end et Øiebliks flygtige Erindring? – vil hun medtage den til det fremmede Land, som et Minde om Den af hendes Tilbedere, der maaskee af Alle har elsket hende dybest? – Eller vil hun kaste Brevet hen til Pris for Latter og Spot, maaskee for hans Medlidenhet og Haan? O, kun ikke dette! – det vover hun ikke – det skal hun ikke – den blotte Tanke er Helvedes Kval. Jeg Daare! hvad vil jeg vel gjøre, hvad kan jeg forlange? Naar jeg har skrevet dette Brev, sagde jeg jo til mig selv, vil mit Bryst blive lettet, vil denne Episode i mit Liv være afsluttet – og dog tænker jeg nu allerede paa, [207] hvorledes hun vil optage det? – Jeg maa endnu vente nogen Tid inden jeg bringer Bogen tilbage – det er ligesom jeg ved den endnu hænger i en Ende af Redningstouget, der kunde slynge mig op paa Livets Kyster.

*

Imorgen tidlig maa jeg derover; det er den sidste Tid. Han skal være kommen, Englænderen, Brudgommen, han som tør tage hende med sig for stedse! Dernede hos Familien snakkede de om denne Nyhed som om enhver anden, blot med Nysgjerrighedens Interesse; de mærkede ikke, hvorledes den foer mig gennem Sjælen som en gloende Piil, hvorledes den som Dødsklodder ringede for mine Øren. – Ak, hvorfor har jeg nu, forført af min sædvanlige Nølevane, udsat med at aflevere Brevet? Hvor kan jeg nu vente at hun skulde finde Tid og Lyst til at lære det, til at dvæle derved, nu da Den er kommet, som hun har valgt for Livet? Men jeg maa dog derhen med det, jeg kan ikke leve med Tanken om, at hun skulde reise herfra med den elendige Forestilling om mig, som min Fremtræden hidtil har maattet vække.

*

Endelig formaaer jeg atter at samle mine Tanker. – Hvad er der skeet? – Det er forbi. Min første, min eneste Kjærlighedsdrøm er forbi, er under Haan og Foragt og

Vanvid draget bort af mit Inderste og har ladet mig endnu tommere, endnu afmægtigere tilbage, end jeg følte mig før denne falske Livsglands oprandt, hvoraf jeg lovede mig saameget. Hvor kunde jeg og være saa dum at udfordre Virkeligheden til, med sine plumpe Hænder at gribe ind i den luftige Drømmeroman, jeg selv alene havde udspundet og hvori jeg selv alene havde udført alle Partier? Hvad vilde jeg i hendes Nærhed atter og atter, naar hendes Billede, engang opfattet, som jeg første Gang kunde det, burde have været mig nok? Nu er mit Ideal fordunklet, mit Liv mærket med Bitterhed [208] for bestandig; jeg har lært at kjende, hvad det er at hade – thi jeg har seet ham. Jo, jeg kom ret beleiligt med min Bog og mit Brev! Det var en tidlig Morgenstund som sidst, Solen ligesaa klar, Lnften ligesaa let. Fugle kviddrede omkring mig, Insekter surrede, Blade og Straae susede og raslede som deltagende i min gladbange Forventning, da jeg paany nærmede mig den Høi, der før havde straalet for mig som Kærlighedens Tabor, og nu skulde blive mit Golgatha. Jeg trængte ad min forrige Bagvei ind i Lunden; den syntes tom, ingen Hund sprang mig mere knurrende imøde, ingen Gjenstand, der kunde erindre om hende var at see paa Havebordet. Jeg vilde tvinge mig til at finde dette just som jeg ønskede, og særdeles heldigt at hun ikke var tilstede, men mod min Villie kunde jeg ikke dølge for mig selv, at jeg dog i Grunden gjerne vilde have truffet hende som forrige Gang, at jeg havde gjort Regning derpaa, og at denne Skuffelse haardt faldt mig paa Sindet. Imidlertid traadte jeg hen til Bordet, og lagde Bogen paa dens gamle Plads, i det Haab, at hun siden skulde finde den der, ved et senere Besøg. Netop som jeg derefter vilde bortfjerne mig og endnu kastede et nølende Blik omkring, bemærkede jeg først gjennem den Aabning i Træerne, der fører ud mod Elvebredden, to menneskelige Figurer, en mandlig og en kvindelig, der stode ude paa Brinken og syntes fordybede i Betragtningen af Fossefaldet, som her skummende bruser forbi. Jeg troede at kjende hendes ranke Skikkelse – jeg maatte frem. Med høit bankende Bryst og tilbageholdt Aandedræt, listede jeg mig bag paa dem – det var hende! og ved hendes Side stod en høi fremmed Mand, og havde lagt sin Arm om hendes Liv! Det var ham! Mit Hoved svimlede – en frygtelig Tanke, sendt af min onde Frister, greb mig i Øieblikket. Der staaer han! raabte det til mig som med Tordenrøst fra Fossens Skumhvirvler – der staaer han, din Dødsfiende, han, som vil berøve Dig Alt med Hende – der staaer han i din Magt paa Afgrundens Rand – en Bevægelse af din Haand, og han føres for [209] evig bort af de hvirvlende Vandmasser! Men det var og kun et Øieblik at dette Vanvidets Phantom opreiste sig for mig – i det næste grebes jeg af en modsat Skræk for, at det Frygtelige jeg havde tænkt, vilde skee uden min Medvirkning. – Thi see! nu bøiede han sig dybt udover Brinken, endnu holdt hans Arm hende omslynget – nu saa det ud, som om han vilde drage hende

med i Faldet! – Uvilkaarligt udstødte jeg et Angstraab, ligesaa uvilkaarligt og krampagtigt greb jeg med det samme fat i Folderne af hendes Klædning, for idetmindste at holde hende tilbage. Men nu vendte begge sig pludselig om, og vi stode nu Ansigt til Ansigt: Han, en høi, rank, stolt Skikkelse, af et ædelt men aristokratisk Udortes, med et fint, noget blegt Hoved, hvorover nu et Udtryk af Vrede og Foragt trak hen – og jeg, skjælvende og bøiet, blussende af Skam og atter blegnende af afmægtigt Had, ligesom truffet i en ond Gjerning! Og hun stod der ved Siden, og kunde med eet Blik opfatte os begge og see den uhyre Forskjel! Alle disse Forestillinger, den hele Bevidsthed om min ynkværdige Stilling foer i eet Øieblik som et Lyn gennem min Sjæl; i det næste greb Vanvidets Dæmon mig atter. Thi jeg hørte tydeligt den samme klare, blide Stemme, der før havde fyldt mit Øre med Velvilliens Olive – nu udtale nogle Ord paa Engelsk, som hun vel troede jeg ikke forstod, men som mine ved den høieste Affekt skjærpede Evner begreb af Instinkt – nogle Ord, der afsagde min Dom for Livstid, som jeg aldrig vil kunne undflye, som altid ville lyde for mine Øren, blidt og klart, men med en uendelig Haan – disse Ord: «*My dear, it is only a poor idiot!*» – Ja, hun havde Ret! Ja, det var blot en stakkels Fjante, der stod her ved Siden af hendes stolte Englænder – hvad var det vel værdt at lægge videre Mærke til ham? Men at hun skulde sige det, at fra hendes Læber Tilintetgjørelsens Sprog skulde udgaae over mig, over mig, der elskede hende høiest paa Jorden – og det i hans Nærværelse, hvem jeg hadede mest paa Jorden – Dette var dog formeget, o min Gud! – Hvad der skede med mig efterat disse [210] skrækkelige Ord vare udtalte, veed jeg ikke rigtig. Jeg har kun en uklar Bevidsthed om en afsindig Haanlatter, der traf mit Øre som uden fra Omgivelserne, skjønt den udentvivil kom fra mig selv; jeg troer jeg styrtede ind i Lunden igjen, greb Bogen paa Bordet og sønderrev den samt Brevet midt for hendes Øine. – Derpaa blev Alt stille og mørkt om mig, og jeg erindrer ikke mere, før jeg atter vaagnede op og fandt mig her, paa mit eget Værelse, under Sygebevogtning! Man fortæller mig, at jeg er bleven bragt syg hjem fra Værket, og at jeg har ligget her uden Bevidsthed i flere Uger – jeg mærker godt man hvisker om, at jeg har været forrykt og maaskee kan blive det igjen. – Først idag har man ladet mig alene, og jeg har kunnet tye til min gamle, min eneste Trøst – til min Dagbog. Jeg tør, jeg vil ikke spørge om Begivenhederne paa Værket; – jeg maa, saa snart jeg kan, bort fra denne Egn, hvis ikke Vanvidet atter skal træde mig nær. – Jeg maa bort til en endnu større Eensomhed, forat finde mig selv igjen».

*

Efter i fortløbende Sammenhæng at have meddelt de Blade af Eremitens Optegnelser, der angaae en nogenlunde bevæget og for sig selv bestaaende Epoche,

hvis lammende Virkninger ragede ind i hans paafølgende Liv, anseer jeg det ikke nødvendigt til hans Sjælehistories Opfatning at trætte Læserens Taalmodighed med et regelmæssigt fortsat Aftryk af hans Papirer i chronologisk Orden, men vil herefter indskrænke mig til et mere adspredt Udvalg deraf. Hin Periode, i hvilken hans Væsens Blomst var nær ved at udfoldes for den vaagnende Kjærligheds Varme, men hvori den atter, af Mangel paa Næring, for bestandig lukkedes – hin Periodes selvspundne Roman havde i høi Grad overspændt hans syge og uøvede Sjæls og Hjertes Evner. Og da den ideale Drømmeverden, han med saamegen Lyst havde skabt i sit Indre om den Elskedes luftige Billede, ved den første Berørelse med Virkeligheden faldt sammen i dens Intet, da sank han selv tilbage i sin forrige [211] Uvirksomheds og Slapheds Tilstand, endnu dybere, end der, han før havde været. Jeg veed ikke hvorvidt denne særegne, øieblikkelige Udvidelse af hans Livsformue maaskee kunde have faaet et heldbringende Resultat, hvis den Gjenstand, hvorpaa hans Tilbøielighed faldt, havde været mindre utilgjængelig for ham, havde kunnet komme ham i Møde og givet hans sværmende Tanke nogen Realitet. Men klart er det, at som Forholdene nu stode, da hans Kjærligheds Gjenstand som en lysende Aabenbaring gled hen over hans Hoved i Regioner, han ikke kunde naae, men hvortil han saae sin Medbeiler stige, – da maatte hans pirrelige Gemyts Sensitivblade krampagtigt lukke sig til mod den bittre Skuffelse, den han vel kun selv havde beredt sig, men hvortil han nu klamrede sig med den hemmelige Drift efter Undskyldningsgrunde for sin Svaghed, som er saadanne Naturer egen. Derfor ere ogsaa de paa Katastrophen, om man kan kalde den saa, følgende Blade af hans Dagbog opfyldte med skjærende Klager over den Haan, hvormed han har troet sig beegnet af den eneste Kvinde, han har elsket og nogensinde vil komme til at elske, over Skjæbnens Uretfærdighed, der har nægtet ham Evne til at leve et fuldt, menneskeligt Liv, til at vinde sine Liges Kjærlighed. Alle disse Udgydelser aande det bittreste Had mod et Samfund, han ikke kjender Noget til, mod Individier, der ikke have gjort ham Noget; bestandig kommer han tilbage til den Beslutning at ville holde sig borte fra en Verden, der for ham kun havde saarende Torne – ikke mærkende, at disse Torne kun sad i hans egen Sjæl. Ved at gjenlæse hans Optegnelser fra denne Tid og af saadant Indhold, kunde jeg, uagtet al min Interesse, ja Kjærlighed for den stakkels Eensomme, dog ofte ikke afholde mig fra at føle Indignation over hans uhyggelige Svaghed og Inertie, hans sygelige Feighed; jeg kunde ofte føle Lyst til at see ham rystet op af denne uvirksomme, elendige Slaphed ved en rigtig stærk, alvorlig Modgang. Ret ligesom denne Tilstand selv ikke var Modgang nok! Men naar han da i lysere Øieblik kom tilbage til Selvanklage, til Erkjendelsen [212] af, at det var ham selv der stod stille, medens Verden gik, men ogsaa til Erkjendelsen af, at det ikke var ham givet at rive

sig løs – naar jeg da tillige erindrede mig vort sidste Gjensyn, tænkte paa den Rest af Sjæleliv, der endnu lyste frem af denne Menneskeruin – da grebes jeg atter af den inderligste Medlidenhed, og jeg saae hans Skjæbnes Udvikling under mildere Farver. – Det synes, som han ikke længe har opsat sin Beslutning at forlade Egnen, der havde været Skuepladsen for hans eensidige Kjærlighedshistorie, og hvor enhver Omgivelse bragte ham kun saarende Erindringer. Allerede de nærmeste Blade ere daterede fra en Bondegaard i Nabobygden, hvor han hos en større Jordbruger havde fundet et nyt Tilholdssted, atter naturligviis som Informator. Her lader det til at han har isoleret sig endnu meer end hos Embedsmanden, da han her var mere overladt til sig selv, og Familiepersonalets raae Interesser vare endnu længere fjernede fra hans, end Tilfældet havde været paa hans forrige Sted. Nogen Tanke om at vende tilbage til Universitetet, for der at fortsætte Studeringerne, findes kun sjælden antydet i denne Deel af hans Optegnelser, der dog falde i en Tid, da Spørgsmaalet derom mest maatte frembyde sig; men hver sjælden Gang dette skeer, er det strax atter undflyet med en Slags Sky for Selvbekendelse, og ledsaget af de stærkeste Ytringer af Modvillie, Frygt og Rædsel for Berørelse med Universitetslivet, eller som han kalder det, Verdenslivet. Med en Askets selvpinende, mystiske Glæde synes han paa dette Standpunkt, for at bruge hans egne Ord, «fastere og fastere at skrue sig ind i det Idiotismens Hjørne, som Naturen selv havde anvist ham», og al sænke sig ned i de nagende og dog saa fristende Grublerier og bittere Minder, som var Alt, hvad Episoden i Værksdalen havde efterladt ham. Det kan ikke sees, hvad hans Læsning i denne Tid har været, eller hvad han udenfor sine Underviisningstimer og sine Grublerier har beskæftiget sig med; eensomme Vandringer i Fjelde og Skove lod ogsaa nu til at have været hans Yndlingstidsfordriv. Saaledes [213] maa Aar være hengaaede i døsiggjørende Eensformighed, medens selv Optegnelserne blive knappere og knappere, indtil der tilsidst opstaaer en Lakune af et ubestemt Tidsrum. Rækken af Meddelelserne begynde atter først fra et nyt Hjem, fra Præstegaarden i den eensomme Fjelddal, hvor jeg gjenfandt ham. Her synes han hos den forrige Præst, en from, alvorlig Mand, og hans stille Familie at have gjenvundet nogen Fred og Klarhed i Sindet, at have hævet sig til Betragtningen af det Høiere, det Evige – en Trøst, hans frugtesløse og magtesløse Kamp med jordisk sandselige, for ham forfængelige Ønsker og Begjærligheder, havde længe gjort ham uskikket til. Fra denne Periode hidsættes Følgende:

*

«Det er en stille, klar, stjernetindrende, sneglindsende Vinternat. Det lille Stykke af Nathimlen, jeg fra mit Vindue her i Dalens Bund kan see op til, staaer

med sine funklende Stjernebilleder klart og fast og hjertetrøstende over Dalens Sider og Bund, over Kirkens Tag. Ikke en Lyd er at høre fjern og nær, intet Lys glimter fra nogen menneskelig Bolig – kun det himmelske Lys vaager og funkler, kun det Eviges Magt taler igjennem Stilheden. O, hvor min Sjæl bæres og fredes, og finder Lise paa denne Stilheden! Thi Stilheden, thi Eensomheden er dens rette Element, der først føler den sig hjemme. Behøvedes der da saamange gjennemvaagede Nætter, saamange Fortvivlelsens Dage, saamange svære Kampe, saamange tærende Længsler og slappende Skuffelser for at komme til denne Overbeviisning. som jeg fra min første Bevidsthed maatte kunne have følt nedlagt i mit Inderste? Hvorfor vilde jeg ikke være paa det fredede Sted, som en høiere Viisdom havde anviist min Natur, hvorfor vilde jeg stræbe ud i Retninger, jeg ikke kunde bestemme, hvorfor vilde jeg nærme mig til hin Fortryllelsens Lund, hvis Kundskabsfrugters blotte Duft nær havde gjort mig uskikket baade til Livet og Døden, nær havde styrtet mig i Vanvidets Afgrund! Efter lange Aars Uro og Anger og [214] Kval, altsammen med mig selv alene, er endelig først den hjemlige Stilheden atter kommet mig nær i denne Dal, som er mit tredie Stadium paa Eensomhedens Vei. Og i denne Nat sender den sin helligste Fred til mig og læger min Sjæls Vunder. Alle mit Livs indbildte eller virkelige Sorger, Smerter og bittere Øieblikke mildner den og lutttrer den; ja, jeg troer endog, at jeg uden at sittre derved skulde kunne taale, at høre Hendes sidste haarde Ord til mig hviske langsomt gennem dette Stilhedens Rige! Eller er denne bløde Hensynken i Eensomhedens Skjød maaskee ogsaa blot en øieblikkelig Skuffelse, blot en Virkning af Sjælens Mathed, blot en feig Overgivelse af Livets varmeste Rettigheder og Krav, der i næste Øieblik ville vaagne i fordoblet, om end afmægtig Stræben? Er ikke det Menneskeliv forfeilet, redningsløst fortabt, som forlader Dagens og Brødrenes styrkende, lønnende Selskab og Arbeide, forat vie sig ind til Eensomhedens ufrugtbare, skumle Tempeltjeneste? Er jeg en foragtelig Rømningsmand fra Verdenslivets solbare, larmende, med Menneskehedens Sved og Blod dyrkede Sletter, fordi min Natur, mit Hjerte driver mig til at vanke om for mig selv i dunkle Skovgange? – O nei! tag mig op i din Favn, du Nattens Stilheden! Dig tilhører jeg alene – bred dine tause Vinger over mine Erindringer, over mine Tvivl, thi Tvivl har jeg endnu!»

*

Paa denne Betragtning følger en Række lignende, delte mellem blid Hensynken i Eensomhedens og Uvirksomhedens Favn, og svagere blivende Tvivl om Nødvendigheden heraf. – Disse Stykker forbigaaer jeg alle, for at komme til nogle Blade, der røbe, at den aldrig ganske hvilende Drift i Menneskesjælen til at skaffe sig Berettigelse i Liges Samfund og gyldig Anvendelse af sine Kræfter, atter under

en ny Skikkelse gjorde et Forsøg paa at hæve Eremiten ud af hans nærværende, uhæderlige Tilstand.

*

[215] – «Jeg har i denne Vinter meget beskæftiget mig med Læsning, fordi jeg meer end sædvanlig har havt Anledning dertil. Præsten besidder nemlig en ikke ubetydelig Samling af de mest bekendte Værker i den tydske, danske og norske Skjønliteratur, foruden endeel historiske og theologiske. Med en længe Forhungrets Graadighed har jeg kastet mig over disse aandelige Skatte, og suget deres Essens ind i mig, ak, uden dog at føle nogen varig Næring deraf, thi min Afmagt er nu uden Bund. Hvergang et indholdsrigt Aandsværk, en tankeklar Fremstilling, et skjønt Digt har været nær ved at opfylde min Sjæl med den ægte Kunstnydelses milde Begeistring og Varme, har min mørke Fiende ogsaa luret der bag med haanende Miner, og spurgt, hvad alt Dette kunde nytte mig, og hvorledes jeg, der selv aldeles Intet havde udrettet til min egen eller mine Medmenneskers Nytte eller Glæde, uden Skamrødme kunde udholde at komme i Berørelse med disse tause, og dog saa talende Vidnesbyrd om helt og skjønt organiserede Aanders frugtbare Virksomhed? Da har jeg med en bange Sky for alle, om min Nedværdigelsestilstand erindrende og manende Gjenstande, kastet Bogen fra mig, for atter i næste Øieblik angrende at tage den igjen, og nu netop sætte en Slags fortvivlet Glæde i, ret med Mag at lade de, som det synes mig fra hver Linie stikkende Bebreidelser drage igjennem mit pirrelige Sind. Saaledes har jeg da ikke engang den, for Individet i min Stilling saa naturlige og sædvanlige Trøst, at kunne overlade mig til en fremmed Phantasis og Aandsmagts, i Skrifter opbevarede, stille, mægtige Selskab, og derover at glemme mig selv og min Eensomhed. Uagtet jeg ofte troer det, lykkes det mig dog aldrig i Længden ganske at døve min Higen efter Verdens Ære og Virken. Paa den anden Side føler jeg mig ved min elendige Afmagt udygtig til at sprede Lethargiens Dunstkrede, og med selvkraftig Haand at skabe mig en reel og gavnlig Existens. Jeg kan ikke leve og jeg kan ikke døe.

*

[216] Imidlertid er der af denne Henvenden til Bogverdenen, og af den stille, om end ydmygende Omgang med disse for altid bevarede Menneskesjæle uden Legem, dog opsteget hos mig en dæmrende Tanke, der mere og mere vinder Styrke, og lover at kaste et trøstende, skjønt usikkert Lysskjær over mit Indres uhyggelige Nat. Gives der Noget, hvorpaa jeg i al min Famlen er sikker, da er det vel Bevidstheden om, at personlig og legemlig Indgriben og Medvirken i Samfundslivet

for mig vilde være en aldeles Umulighed; alle mit Væsens Nerver vende sig dirrende bort fra den blotte Tanke om en nærmere Berørelse med Embedsmandens, Forretningsmandens, den praktiske Statsborgers Virkekreds og Pligter. De fordre personlig Fremtræden, og en Takt til at færdes i Menneskers Selskab, og til at gribe sin Part ud af dette, som er mig negtet. Ved at vandre mellem hine Kunstens og Tenkningens Mindesmærker har jeg derimod ikke kunnet bortvise Forestillingen om, hvorledes disse Forfattere, disse Tænkere, disse Digtere, af deres eget Indre, fra deres stille Kammer have sendt Frugterne af deres Aandsliv ud i Verden, i Form af for sig selv bestaaende Skrifter. Og disse kunne, uafhængigt af deres Ophavsmænds personlige Stilling, gaae og gjælde for hvad de fortjene, og dog, om de have noget Værd og dette paaskjønnes, lade Glandsen deraf falde tilbage paa Autor; medens han, om de vise sig mislykkede, om de blive upaaagtede eller forhaanede, ligesuldt kan trække sig tilbage i sit Privatlivs Helligdom og omgive sig med Eensomhedens Slør. Er det et Blændværk, dannet af mine egne uklare Ønsker, naar jeg begynder at troe, at denne Slags Virksomhet, der kan oprinde af Eensomheden og deri udøves, men hvis Følger dog kunne eies og benyttes af det Almindelige, at denne Slags Virksomhed er den mig af Skjæbnen bestemte? Jo længere jeg dvæler ved denne Tanke, desto varmere bliver mit Bryst af Haab og Overbeviisning, desto flere Tegn troer jeg at opdage i mit foregaaende Sjæleliv paa, at hint Kald er mit, at skal jeg kunne efterlade noget Spor paa Jorden af min Tilværelse, skal jeg kunne ^[217] indrette mig en Plads i de nyttige Borgeres Række, da maa det være som Skribent. Den Drift jeg altid har følt til at frembringe Noget, hvis Form altid hidtil gled bort mellem mine Hænder, fordi mit Blik endnu ikke var opladt; den Evne, jeg ofte har tillagt mig selv: at kunne ordne og sætte i Ramme de Landskaber og Situationer, der glæde mig forbi, og fæstne deres Sjæl og Betydning i varige Billeder for min Erindrings Skat; den instinktmæssige Tragten efter at befolke det øde Rum, som omgav mig, med Phantasiens Skabninger, og at fastholde disse, – skulde ikke Alt dette kunne afgive Elementer til en selvstændig Produktion? Thi det følger af sig selv, at ingen Gren af Literaturen kan staae mig aaben uden den saakaldte Skjønliteratur. Et ubestemmeligt Fag, hvori det forekommer alle, der har Sproget nogenlunde i sin Magt, saa let at præstere Noget, men som dog maaskee fordrer mest Talent og Dygtighed af sin Dyrker. Og vil jeg finde mig selv i Besiddelse af et saadant Talent? Jeg har før altid troet det paa Bunden af min Sjæl, nu vil jeg prøve det.

*

I lang Tid har jeg nu gaaet og næret mig selv med dette Projekt; men endnu er det ikke kommet til Udførelse. Jeg har som en Drømmende gaaet om og udmalt for

mig selv de mindste Details af den Livsplan, jeg paa mit indbildte Forfatterskab har bygget; jeg har ligesom paa Kredit taget en Skygge af alle de Ægstelser, Glæder og Triumpher, som dens virkelige Gjennemførelse efter min Regning skulde bringe. Jeg har seet, hvorledes jeg fra mit eensomme Skjul, ukjendt, ved mine Skrifter bredte aandelig Glæde og Nydelse over Tusinder, hvorledes Alle tabte sig i Gisninger om, hvem den anonyme Forfatter kunde være, og hvorledes jeg først mod Slutningen af min Bane vilde aabenbare min Hemmelighed, forat Verden skulde erfare, at den foragtede Eremit ikke havde levet forgjæves. Men saa, naar jeg endelig vil gjøre det første Skridt til disse Herligheders Realisation – naar jeg en [218] Aftenstund sætter mig til Skriverbordet, lægger blankt Papir udbredt foran mig og med Pennen i Haanden stirrer derpaa, da møder mig først det besværlige Spørgsmaal: «Hvad skal jeg skrive?» – Og bag dette Spørgsmaal øiner jeg snart et andet, der er af endnu værre Beskaffenhed, thi det foreholder mig, om den til æsthetisk Produktion rette Kaldede vel nogensinde er i Uvished om hvad han skal skrive, og om denne tomme Beslutning at ville skrive, naar den kommer forud for Stoffet selv, ikke netop er et af Impotensens sikreste Marker? Og nu strømmer hele Hærskarer af Tvivl, af Selvanklagelser, af haanfulde Stemmer ind over mig; hvad tør jeg tænke paa at skrive offentlig, at opkaste mig til Udøvende i den skjønne Kunst, til Andres Opvækker og Begeistrer, jeg, som selv trænger mest til fremmed Næring, jeg, som ikke kjender til Kunstens Regler, ikke har Menneskekundskab, ikke Erfaring, ikke Aandsmyndighed, ikke Klarhed, ikke Udholdenhed, kort, fattes Alt til et saadant Hverv, undtagen Villien. Efterat dette Anfald af Tvivlens – eller maaskee Sandhedens? – Aander har rystet mig en Stund, kaster jeg da Papir og Skrivematerialier, og iler ud i det Fri, for i den mig saa fortrolige Natur at samle ny Kraft til Gjenopbyggelsen af mit nedramlede Luftslet. Og her, i Skov- og Fjeldeensomhedens mig saa hjemlige Favn, der selv i Vinterens Isdragt har Varme og Ynde for mig, ligger maaskee det eneste Stof bundet, som mit Talent, om jeg har noget, med Haab om Fremgang kunde hæve. Der gives maaskee ikke Mange, der saaledes som jeg have havt Anledning til at trænge ind i Naturlivets dybeste Kroge og lægge sit Øre til Fjeldliernes forunderligste Melodier, uforstyrret som jeg har været af et bevæget Livs Paavirkninger, og ved Eensomheden i mit Indre skikket til at optage og afspeile det Lignende i den mig omgivende Natur. O, maatte jeg endda have dette igjen for min lange Afsondrethed inden disse Fjeldvægge, at det blev givet mig at finde den magiske Nøgel, der kan aabne deres Inderstes Herligheder for Verdens forbausede Blik!

[219] Nu har jeg længe søgt den, søgt den ved Dag og ved Nat, denne Nøgel, men jeg har ikke fundet den. Hvad vel dunkelt, men dog saa mægtigt og gribende fyldte

min Sjæl fra Granskovens Susen og Fjeldmarkens Øde: hvad saa trykkende laae paa mit Bryst fra Klippekløftens Urer; det Naturens hemmelige Sprog, som jeg troede at forstaae, og som i klagende Toner af mig fordrede sin Forløsning, det kan jeg nu, da jeg skal bruge det, ikke finde noget rigtigt Udtryk for. Aldrig har jeg følt min Afmagt dybere end nu, ligeoverfor denne indre, fortvivlede Anstrængelse. Vil jeg nedskrive i en dem værdig Form de Naturbilleder og Symboler, jeg troede at have fanget og bevaret i disse mange eensomme Aar, da mærker jeg først, at de enten blot vare ufattelige Skyggebilleder, eller at ogsaa min Tunge ikke fik Kraft til at udsige deres Formel – mine Tanker forvirres og Ordene undflye mig. De Forsøg, jeg i kvalfulde Timer har sammensmedet, ere elendige, stive, uden Liv, uden Sandhed, befængte med min hele physiske Matheds Symptomer. Jeg har bortlagt dem med Harme og Spot over mig selv. Før jeg ganske opgiver denne sidste af mine Illusioner, vil jeg dog endnu gjøre et sidste Forsøg. Jeg vil, naar Vaaren atter kommer med sin drivende Varme, gaae op til den eensomme, næsten af mig alene kjendte Sæterli, hvor jeg har haft mine naturfortroligste Øieblikke, og der vil jeg, gjennem flere Dages ivrige Bøn og Paakaldelse af Bjergets Magt, vente det Tegn, der skal frigjøre min Tunge.

*

Langt inde paa Fjeldet, skjult mellem skarpe, nøgne Bjergkamme, ligger en trang lille Sæterdal, som paa Grund af dens store Afsideshed og vanskelige Adgang kun sjælden besøges af de tilgrændsende Bygders Kvæghjorde, endskjønt Græsgangen der er fortrinlig, og der i den rette Aarstid er Overflødighed paa kraftige, nærende Alpeurter. Om denne Dal gaaer det for saadanne Steder saa sædvanlige Sagn, at den før den sorte Død skal have [220] været beboet og dyrket, ja at der endog skal have staaet et Kapel; og man troer i nogle derværende regelmæssige Jordforhøininger at opdage Spor af Agerrender og Hustomter. Til dette øde Sted, der, uagtet al dets Vildhed og Forladthed, dog ikke mangler en vis rørende Ynde, kom jeg hændelselsviis paa en af mine Fjeldvandring; den Eensomme følte sig strax mægtig tiltrukket af denne Eensomhedens inderste Helligdom. Jeg kom oftere tilbage dertil, og opholdt mig der om Sommeren ofte flere Dage i Rad, for ret at lade mig gjennemtrænge af den klare, dybe Bjergfreds lægende Kraft. Did var det ogsaa jeg vilde tye, da de forfængelige Tvivl og Tanker om Skribentvirksomhed og Kald til Naturudtolker vare komne over mig; her vilde jeg enten hente Løsning for min bundne Tunge, eller fast Forvisning om min Uformuenhed. Neppe var derfor Vaaren skredet saa langt frem, at hine høie Regioner kunde ansees nogenlunde frie for Sne og tilgjængelige, før jeg gav mig paa Veien, ene, som sædvanlig. Den flere Miles Vandring over de vildeste

Høisletters opsprukne Myregrund, over de endnu vidthenstrakte Snemarker, gennem de paa denne Aarstid høit opsvulmede, rivende, iiskolde Bjergbække var besværlig, vel endog livsfarlig. Men med Glæde og Freidighed udholdt jeg Alt, ja satte endog et Slags vild Nydelse i at kjæmpe mig gennem disse Hindringer paa Valfarten, thi jeg følte mig derved ligesom mere værdiggjort til, ved Pillegrimsgangens Ende, at erholde min store Tvivlens Byrde borttaget. Endelig, ved Nattens Indbrud stod jeg ved Maalet, inden de forvittrede Klippevægge, der omgive hin lille Dal paa Fjeldet. Deres Kanter vare endnu tildeels beklædte med Snee, der i lange Striber her og der skjød sig nedad lige mod Dalbunden. Denne var imidlertid, ved disse skjærmende Klipper i Ly mod de iisnende, al Vegetation dræbende Vinde, der fare henover Høisletterne, allerede bedækket med friskt og stærkduftende Grønsvær, og nogle lave, forkuede Dværgbirke, der stode sparsomt ved Skraaningen, havde allerede skudt deres lyse Blade. En fossende Bjergbæk styrtede ned fra en af Fjeldsiderne, og førte [221] sit hvidgraa Snevand gennem Dalen. Midt paa Græsvangen stod den af løse Stene raat sammenlagte Sæterhytte, hvis Tag var halv nedfaldet. Træt og gennemvaad som jeg var, forekom dette usle Skur mig dog som det herligste Ly; af nogle fra Taget nedbrudte Spirer fik jeg gjort Ild op derinde, og vilde begive mig til Ro. Men saa træt jeg var, kunde jeg dog ikke sove: en ængstelig Forventning om, hvad mit Ophold her vilde bringe, enten Naturens Ja eller Nei, enten Liv eller Død, holdt mine Øine aabne. Imorgen, sagde jeg til mig selv, imorgen kan du, hvis du ikke finder hvad du søger, faae nok af Søvn; da bliver dit hele Liv jo ikke andet. Saaledes tilbragte jeg Natten siddende ved de varmende Gløder, medens den kolde Nattevind peb gennem Hyttens utallige Aabninger, og underlige, klagende Stemmer løde udenfra, som droge Aanderne af Dalens forrige Beboere i Ørkenstormen hen over sine Grave. Jeg kunde ikke aflade med et Slags kildrende Gysen at tænke paa, at jeg her sad saa ganske alene i den vildeste Ødemark, det eneste levende menneskelige Væsen i maaskee mange Miles Omkreds, og at de evige, ublandede Naturkræfter saaledes desto stærkere og renere kunde trænge ind paa mig, og opfylde mig til den forestaaende Daab. Ved det første Daggry ilede jeg ud i det Fri, og hilsede andagtsfuld Solen, der hævede sig bag de hvide Snetoppe og sendte sine varmende Straaler ud gennem den klamme Morgentaage, der endnu hang ved Bjergenes Sider. Lidt efter lidt fordelte denne Taage sig, og en Himmel saa dybblaa, saa reen, saa let, som den kun sees i disse Høider, hvælvede sig over den gravstille Dal, medens Soløiet skarpt begrændset og stivt saae ned derpaa. Jeg gik frem og tilbage paa den friske Græsvold, som ingen levende Fod iaar havde betraadt før min, og hvis saftfulde Urter, nedtraadte ved mine Fodtrin, udsendte en skarp, eiendommelig Duft; jeg eftersøgte de svage Forhøininger i Jordsmonnet, som

skulde vise Spor af fordums Beboelse; jeg opbyggede i Tanken de gamle udskaarne Bjælkehuse igjen og lod frodige Agre bølge derudenfor. Nogle Skridt fra den [222] forfaldne Sæterhytte, hvor jeg havde tilbragt Natten, stødte jeg paa en anseligere Forhøining, med Lignelse af en firkantet Vold, nu beklædt med høit Græs og i det Indre bevoxet med Dværgbirk. Her tænkte jeg mig at Kapellet kunde have staaet, og at herfra havde Christkirkens Klokker lydt for den eensomme Menighed blandt disse øde Fjelde. Disse Fjelde, med deres strenge Naturreligion, stode der endnu lige mægtige og stærke, medens Gudshuset, bygget af Menneskehænder, var forsvundet lige indtil Navnet og Erindringen. Det drev mig nu til at bestige en af disse snedækte Spidser. Derfra saae jeg ud over de uhyre Vidder derbag, med Fjeld efter Fjeld, med Bræ efter Bræ, for Øiet som et Hav i Oprør, pludselig forstenet og iisdækt. Da jeg fra denne Bjergstigning igjen var kommen ned i Sæterdalen, var det blevet høi Middag. Jeg satte mig til Ro paa den Jordvold, jeg saa gjerne vilde ansee for Kapellets Fundament, og søgte nu at ordne og klarne de forskellige Indtryk, jeg i Nattens og Dagens Løb havde modtaget. Dybt og inderligt følte jeg mig grebet af disse Omgivelser, af disse Minder, og mægtigere end nogensinde opfyldte de mig nu med Forlangendet om at gjenformes, og gives et nyt, skjønt Udtryk i Poesiens Verden. I ubestemte Omrids dæmrede for mig Elementerne til et Digt, hvori mit Sjælelivs særegne Retning, disse vilde Egnes høie Natur og dens Betydning, denne Dals Væsen, Skjæbne og Minder, Alt dette skulde sammensmeltes til eet eneste stort Billede og derigjennem symboliseres. I nogle Tankens Lyn saae jeg allerede enkelte Træk af det Heles Form; da bankede mit Hjerte høit af Glæde og Stolthed, mine Kinder brændte. Aldrig havde jeg følt mig saa uær ved at gribe mit hidtil bestandig flygtende Ideal. Med al den Villieanstrægelse, som mit slappe Væsen var istand til at opdrive, med al den Tankemagt, som mit svage Hoved kunde anspænde sig til, søgte jeg at fastholde og uddanne det gjærende Stof. Men, enten det nu var mit efter overdrevne Anstrængelser udmattede Legeme, der fordrede sin Ret, eller Aandsanspændelsen fandt sin Grændse – mine Tanker [223] omtaagedes lidt efter lidt, jeg tabte Selvstyrelsen af dem, og de Billeder min Phantasi opkaldte af Udenverdenens Afspeilen i Sjælens Dybde, antog mere og mere Drømmeverdenens uafhængige Skikkelser, og gik over til at beherske mig istedetfor jeg dem, indtil jeg ganske sank hen deri, saa jeg troede at opleve hvad jeg drømte. Og hvo siger mig, at jeg ikke virkelig har oplevet det? Alt staaer idetmindste saa tydeligt, saa legemligt for min Erindring; hin Middagsdrøms Tilskikkelse har havt og vil have saa afgjørende en Indflydelse paa mit videre Livs Skjæbne og Udvikling, at jeg ikke kan andet, ikke tør andet end betragte den som en Realitet, ja antage at fremmede,

aandige, mig endnu uforklarlige Kræfter have her været med at virke til en ligearteret, men bundet Aands Beroligelse og Fred.

Det forekom mig da, at jeg, med bibeholden Erindring og Bevidsthed om i hvilken Tid jeg levede og hvad jeg vilde her i Sæterdalen, med Eet, og uden at jeg forundrede mig derover, befandt mig i det formodede Kapel, paa hvis græsbegroede Fundament jeg havde nylig sat mig til Hvile, men som nu var gjenreist i sin fulde, oprindelige Stand. Jeg sad paa Altartrinene, og bemærkede tydeligt Kapellets tarvelige Indre, de raae Crucifixer og Helgenbilleder paa de nøgne Bjælkevægge, og Bedestolene paa Gulvet. Gjennem den aabenstaaende Hoveddør saae jeg ud i Dalens Baggrund; jeg skjelnede rygende Huse paa Bjergskrænten. Saa begyndte Kapellets Klokker at ringe over mit Hoved, og deres Lyd gik skarpt og klingende ud i den klare; tynde Luft; en Sidedør aabnedes, og ud deraf traadte en Præst i katholske Messeklæder, gik forbi mig opad Altartrinene, saa nær, at jeg følte hans Kaabe berøre mit Ansigt, og stillede sig foran Altaret. Ham fulgte en lille Chordreng med et Jernrøgelsekar, som han svingede frem og tilbage, og hvis Røg opfyldte Rummet med en mild Duft. Nu traadte Menigheden ind i Kirken, En efter En, blide Skikkelser i fremmedartet, gammeldags Klædedragt. De korsede sig Alle ved ^[224] Indgangen, besprængte sig med Vievand og knælede derpaa ned ved deres Bænke.

Nu læste Præsten en stille Messe, og skjønt intet Ord hørtes, var det dog som udgik der fra hans sagte bævende Læber en vidunderlig Forening af Lys og Toner, der opfyldte Rummet med en sød, fredaandende Harmoni, og lagde en rolig Glands om den knælende Menigheds Ansigter, der bleve alt mildere og mildere eftersom Præstens Bøn steg i Ivrighed. Og da han for tredie Gang sank paa Knæ med oprakte Hænder foran Altaret, syntes det mig, at Lysharmonien havde udvidet og forklaret Kapellets plumpe, trange Indre til en stor skinnende Hvælving, der faldt sammen med Himlens, og de knælende Skikkelser, forhen dunkle og faste, gik lidt efter lidt over til Lethed og Klarhed. En af dem, den Ældste i Forsamlingen, reiste sig nu, skred hen til mig og lagde sin Haand paa mit Hoved. Fra denne Berørelse gjød sig en salig Fornemmelse af uendelig Fred, Ro og Hvile som en glidende Strøm gjennem mit hele Væsen, og i det samme troede jeg at høre den Gamles Stemme, sagte som Aftenvindens Susen i Espens Blade, at naae mig i denne Mening: «Den Eensommes Liv er ikke forspildt, naar det hviler i Troen. Tag Lære af os: Her have vi levet og her ere vi døde, Slægter efter Slægter i denne aflukkede, forglemte Dal. Vi spurgte ikke om hvad Du kalder Verden, vort Minde lever ikke i den; og dog er vort Liv færdigt i sig selv og har sin Fuldendelse i den evige Fred. Kald derfor ikke vore Skygger frem i forfængelige Skrifter for Verdens fremmede Øine; de ville ikke

forstaae os og ikke Dig! – Hold Dig borte fra Bestræbelser, som ikke ere Dig bestemte. Vent rolig og troende i din Eensomhed indtil det Hvilested aabnes, som er Dig beredt blandt os, dine Brødre i Glemselen!» Og da disse Ord vare udtalte, eller rettere, som Tanker uden Ord, ved en fremmed Magt vare nedlagte i min Sjæl, veeg den Gamle bort fra min Side, og alle de andre klare Skikkelser flød med hans stille hen i Luften som en lys Stjernetaage, indtil ogsaa denne forsvandt [225] og kun det umaadelige Rum omgav mig med næsten hørlig Stilhed. – –

– Fra denne Drøm, eller Vision, som jeg gjerne vil kalde den, ledtes jeg uformærkt over i Virkeligheden, idet jeg fandt mig udstrakt paa Kirkevolden, med Ansigtet vendt mod den blaa Himmelhvælvning, hvorpaa jeg i de enkelte lyse Skystænk endnu troede at see de bortdragende Drømmeskikkelser. Endnu følte jeg mig gjennemtrængt af den Gamles Haandspaalæggelse, endnu stod hans Formaning levende i mit Hjerte. Jeg sprang op, og saae mig om forat gjenkjende mig i Omgivelserne, jeg søgte atter at finde Traaden til de Digt-Combinationer, hvori jeg var bleven afbrudt ved Drømmen – men Alt forgjæves! Det var mig ikke muligt at forfølge en eneste Tankerække udenfor det Drømtes Betydning, der uafladelig fremstillede sig for min Sjæl. Var dette Tegnet, jeg havde udfordret af Naturkræfterne her i Dalen, om jeg var kaldet til at blive deres Fortolker i Menneskesprog, og om jeg som saadan kunde skaffe mig Indgang i Menneskenes Verden? Ja, jeg kunde ikke tvivle derpaa! Jeg havde faaet Tegnet, jeg havde erholdt det Svar, jeg begjærte, og det var benægtende, men dog saa trøstende. Altsaa for mig var ogsaa Digttekunstens, Skribentkaldets Sphære og Hæder lukket, som al anden, paa menneskeligt Selskab og Anerkjendelse grundet Bedrift; jeg var tilbagevist til Eensomhedens dybeste Bund, til et isoleret Livs uvirksomste Tilstand. Men denne skulde ikke længer være unyttig eller ufrugtbringende for det Bestaaende af mit Væsen. Jeg havde jo faaet Haab om at ogsaa et saadant Liv, med en Organisation som min, kunde have sin Berettigelse, at det kunde føre til Klarhed og evig Fred, naar det blot formaaede at skaffe sig eet Støttepunkt, een Hvile, den i Troens Skjød. Dette er Spørgsmaalet, og heri ligger Sandheden. Hvad er al Jordens Selskab mod Omgang med det høieste Væsen, med salige Aander? Og Den, som af inderste Overbeviisning troer, han nyder jo denne Omgang til alle Tider. Men vil jeg kunne skaffe mig denne Frelsens Betingelse, denne faste [226] Ankergrund, jeg, som ofte har hængt mit Indres bedste Kraft ved alle mulige Tvivl og afmægtige jordiske Ønsker og Bestræbelser, jeg, som ikke engang veed hvilken hin Tro er? Og dog, kan den være en anden end hin simple, martyrstærke, naive Christentro, der nu med opreist Hoved har gaaet gennem atten Aarhundreders Vildfarelser og Forhaanelser, hvis brændende Kraft har overvundet Baalets Pinsler, som har ført

de første Anachoreter ud i Thebaidens Ørken, og opfyldt deres Eensomhed med den saligste Vellyst? O, maatte Troen, som er Naaden, i denne Skikkelse finde ogsaa mig i min Ørken, og lade mig blive en saadan Anachoret! Ak, min sværmende Aand er vel endnu langt fra den sikke Kyst, som Naaden ene besøger – men allerede den Rolighed, ja Glæde, hvormed jeg nu betragter Tilintetgjørelsen af min sidste, kjæreste verdslige Stræben, giver mig Haab. – Disse og lignende Tanker opfyldte mig, paa min Nedvandring fra Sæterdalen til Bygden.

*

Medens jeg nu siden hin Visionsdag paa Fjeldet kjæmper for at skaffe mig Indgang i den reddende Tros Mysterier, og skjønt dette endnu ikke har lykkets mig saaledes, at nogen fuldstændig Beroligelse derved er opnaaet, har jeg dog ikke et Øieblik angret paa, at jeg fulgte det dengang saa tydeligt givne Tegn, og aflod fra mine Forfatterforsøg. Ved Siden af de religiøse Hensyn, om jeg saa tør kalde dem, der have draget mig bort fra denne Retning, har jeg nemlig tillige anstillet nogle mod Hverdagslivet vendte Betragtninger, der synes end mere at bekræfte mit Forsæt. De have nemlig bragt mig nær til den Formodning, at en af de største Goder, jeg som Følge af saadan Beskjæftigelse havde lovet mig, nemlig Medborgeres Anerkjendelse af, at jeg paa en værdig Maade udfyldte en Plads i Samfundet, neppe vilde været at paaregne, selv ikke i det Tilfælde at mine Produktioner havde virkelig Værd. Thi hvorlidet jeg end kjender til mit Fædrelands offentlige Liv, til de Drivefjedre, der sætte dets aandelige Kræfter i Bevægelse, [227] og til de Resultater, der vindes af disse – saameget har jeg dog, dels af mit Ophold ved Skolen og Universitetet, dels fra Læsningen af de Bøger og Tidsskrifter, der her hos Præsten vare mig tilgjængelige, kunnet abstrahere, at vore literære Forholde ere yderst miserable. Det er mig bekjendt, at Den, der uden en kraftig fremtrædende Personlighed, uden ydre Mærker af Examina og philologisk Gloselærdom, uden noget vist saakaldet nyttigt Fag, alligevel forsøger paa at føre en blot og bar literær Existens igjennem, en Saadan aldrig kan drive det til at erhverve, jeg vil ikke sige en fast borgerlig Stilling eller Understøttelse af Staten, det vilde være alt for meget, nei, ikke engang den almindelige Agtelse og Opmærksomhed i selskabeligt og offentligt Samkvem, som den første den bedste Dokumentskriver eller «Forretningsmand» gjør Fordring paa og erholder. Og her kommer det ikke Sagen ved, om bemeldte Titel- og Examensløse Forfatter i dette Frihedens og Lighedens Land har virkelige Fortjenester af sit Modersmaals fattige Literatur, eller har vist en opmuntringsværdig Stræben efter noget Høiere, end de dagligdagse Trivialiteter. – «Han er jo ikke Noget» og følgelig kan han og Alt hvad ham vedkommer lades upaaagtet, eller naar det kommer høit, bæres med et

medynksfuldt Skuldertræk. – Saaledes, og endnu noget værre, vilde min Skjæbne blevet, om jeg var fremtraadt for Offentligheden med mine eensomme Drømmerier, selv om disse virkelig havde været af poetisk Gehalt. O, hvor langt bedre er det da at indhulle sig i tredobbelt Dunkelhed, at trække sig tilbage i sin inderste Skal, at søge Frelse i den Fred og Hæder, som ikke er af denne Verden! Stille! du aldrig ganske dræbte Slange i mit Indre! siig mig ikke, at hin Verdens Fred og Hæder først erhverves ved Kamp og Evnernes Udvikling i denne; siig mig ikke, at Den, der virkelig er en kaldet Sanger, ikke lader sig skræmme fra Banen ved Jammerligheder, som hine ovenfor nævnte; siig mig ikke, at hin saakaldte Vision kun er et sygeligt Indbildnings-Foster af min egen Feighed, et velkomment Paaskud til, fra en skarp og stormende Opvækkelse af mine [228] Sjælsevner, at flygte ind i Quietismens dorske Havn; siig mig ikke, at Hvile i Tro ikke kan vindes ved Bortkastelsen af al Menneskeværdighed i en hjælpeløs Bøn. – Jeg hører dig ikke, jeg hører dig ikke, du har for ofte skuffet mig med dine Løfter og Trudslers. Jeg kaster mig ned for den Usynliges Alter og beder og trvgler om Naadens Gave, om Troens Gave; ja jeg vilde falde ned for et Billede skaaret i Træ, for en Martyrs Knokkel, for en Splint af Christi Kors, og tilbede, naar jeg blot kunde troe derpaa, naar jeg blot der kunde finde den faste, den blinde Tro, hvorved alene kan hviles!

*

Min gode, stille Præstefamilie skal flytte herfra – Manden har faaet et bedre Kald i en Kjøbstad. Det gjør mig ondt at jeg maa skilles fra dem – de vare altid venlige mod mig og lode mig i uforstyrret Fred gaae min egen Gang, uden at besvære mig med Paatrængenhed eller Formaninger. Præsten har tilbudt mig at følge med, men jeg kan ikke tænke mig nu at træde ind i nye Omgivelser, og mindst i en By. Jeg bliver her; jeg kan vel altid faae nogle Børn at undervise, saa jeg har til mine faa Fornødenheder, rigeligt med hvad jeg har opsparet af min Løn. Saa skaffer jeg mig da ogsaa et mere uafhængigt Liv, hvis jeg tør kalde min Tilværelse saa. Jeg føler mig ganske lykkelig ved at tænke, at jeg nu skal blive her i Bygden til min Tid er omme og mit Maal fuldt. –

*

Saa boer jeg da ikke længer under Tag med andre Mennesker. Her sidder jeg nu alt i nogen Tid i min særegne Hytte, vel ikke langt fra Naboer, men dog adskilt nok fra disse Bønderfolk ved Sjæls- og Legemsafstand til at jeg kan troe mig en Anachoret fra de gamle Tider, her i denne Celle, der skal blive min sidste Bolig-oven Jorde. Maatte jeg kun ogsaa finde hine [229] første Eneboeres ehristelige

Hengivenhed, stærke Tro og gudopfyldte Fredssind! Jeg begynder nu at fatte Haab. Jo længere og fuldere jeg lader mit indre Blik trænge ind i de klare Dybder, som hin Drøm aabnede for mig, des fastere føler jeg mig overbevist om, at der er den eneste Redning at finde, des tydeligere seer jeg Korsets hellige Tegn at funkke fra den fjerneste Baggrund, med hjerterøde Straaler, der selv i denne Fjernhed undertiden berøre mit syge Sind med forsonende Kraft. Og hvilken Salighed vilde det da ikke blive, at kunne ganske i Nærheden kaste sig ned for dette Kors, at kunne lægge sin brændende Pande mod dets Fod, at kunne ganske lade sig overstrømme af dets Forsoningsæld og gaae op deri! – Ak, men jeg er dog endnu saa langt fra dette Maal! Endnu ofte i de lange Aftener, medens jeg sidder i min Celle hensjunken i saadanne Længselstanker, bliver det pludselig øde inden i mig, mit Øies og mit Øres Sandser vende sig udad for at opfange Omgivelsernes Indtryk, og naar de da kan finde det snevre, tomme Hytterum og Eensomhedens Stilhed, kommer Indbildningskraften dem tilhjælp med gjøglende Phantomer. Fra det sorte, tilrøgede Spærrelofts Kroge grine mig da haanende, fordreiede Ansigter imøde; Siridsens Piben i Skorstensmuren, Træormens Pikken i Bjælkevæggen, Vindens Susen og Klagen i Træerne udenfor – alle disse uhyggelige Stemmer voxer og forene sig i mit Øre til et jamrende, spottende, hylende Chor. Saa træder tilsidst Tvivlens rædsomme Gestalt legemliggjort hen for mig, og stirrer mig ind i Sjælen med sine forvildende, vanvidsvækkende Blik; og jeg har en Fornemmelse af, at der udhuler sig en Afgrund under mine Fødder, hvori jeg næste Øieblik er i Begreb med at synke. Men mod slige Anfægtelser, for hvilke jeg før saa ofte uden Redning var udsat, har jeg dog nu eet Middel – jeg kan bede, jeg kan søge Samling ved Bønnens Hjælp, og deri ligger mit Haab. Dog, hvor ere mine egne Kræfter svage i denne Kamp! Hvor saare trænger jeg til et veiledende, et styrkende Ord fra en Sjælehyrdes Mund! Den bortdragne Præst havde maaskee kunnet ^[230] staae mig bi, men han lod mig gaae min egen Gang i dette som i alt Andet, og jeg var ikke den, der skulde kommet ham imøde med Begjæring om Meddelelse, mindst i religiøse Anliggender, især da denne hele Retning dengang var saa ny i mit Væsen, at jeg havde nok i, for mig selv med Blufærdighed at iagttage dens første Tegn. Han har dog efterladt mig endeel theologiske Skrifter; til dem tyer jeg, naar mine svage Timer komme, men de blive mig døde og kolde; jeg længes efter det levende Ord fra indviede Læber.

*

Jeg har nu søgt dette levende Ord, hvor det skulde være at finde, i Guds eget Hus, men det var ikke der. En Sommersøndags Morgen sad jeg under Birketræerne udenfor min Hytte; en Natteregn havde forfrisket den Iænge hede Luft; de endnu

vaade Græsstraae, Blomster og Blade udsendte styrkende Dufte; ved Grantræernes Naale hang endnu de klare Regndraaber og glimrede i Solskinnet, Alt omkring mig aandede stille, andagtsfuld Friskhed. Mit Hjerte var fuldt; mit Bryst udvidede sig af Kjærlighed og Længsel efter høit udtalt at optage det evige Ord, hvis Udtryk laae stumt i dette Naturens Taareblik. Da drog Kirkeklokkernes Klang gjennem Dalen og kaldte dens Beboere til Gudstjenesten. Hvor ofte havde jeg før hørt disse Røster, uden at følge dem! Det havde været mig imod at stille mig tilskue i Kirken for nysgjerrige Blikke, og hvad derinde foregik havde hidtil ikke kunnet opbygge mig. Men nu greb denne Klokkekalden mig med forunderlig Magt som en Barndomserindring; jeg maatte følge den og slutte mig til de Skarer af søndagsklædte Dalboere, der fra sine adspredte Gaarde drog ned til Kirken. Hvad om jeg der nu skulde finde det Gudsord af Menneskemund, min Sjæl higede efter? Jeg havde endnu^{u4} ikke hørt den nye Præst; det var dog muligt at Ordets Magt kunde være ham givet. Med Fortrøstning traadte jeg derfor fra den frie Sommerluft ind i den skumle Kirke, og satte mig [231] afsides paa en Bænk, uden at lade mig forstyrre i min bløde, forventningsfulde Stemning ved Kirkefolkernes ligegyldige Larmen omkring mig, eller ved det uharmoniske Skraal, som Klokkeren og efter ham Menigheden opstemte, og som de kalde Psalmesang. Jeg bevarede min Andagt og mit Haab gjennem al denne Mislyd, fordi jeg havde Villie dertil, og fordi mit Indre endnu var stemt af den Naturens Harmoni, der udenfor havde omgivet mig. Ellers kunde den bedste Stemning være bleven brudt af den uskjønne Maade, hvorpaa Gudstjenesten foregik her. Endelig traadte Præsten paa Prædikestolen, og i de Par Minuters Stilhed før han begyndte at tale, gjennemgik jeg hos mig selv hele min Tilstand, og gjorde mit Sind rede til at modtage den nedfaldende Manna. Men allerede efter hans første Bøn, som han mekaniskt fremplaprede, blev jeg mismodig, og jeg begyndte at frygte for, at her ingen Vederkvægelsens Kilde vilde flyde for mig. Og eftersom han skred frem i sin Tale sank min Forhaabnings-Interesse mere og mere, blev til Ligegyldighed og gik endelig over til Indignation. Her var intet Spor af Aandsopløftelse, af Sandhed, af Kjærlighed, af Varme, af overbevisende Kraft; vist en meget regelret, men farveløs, af Almensteder sammensat Afhandling. fremsagt med en flydende Tunge, som for snarest muligt at komme til Ende med en kjedelig, men nødvendig Forretning. Og dette var de indviede Menneskeord, jeg saalænge havde stundet til! O, tænkte jeg, hvilken Dødssynd har denne falske Præst gjort sig skyldig^{u5} i! Idetmindste een af hans Tilhørere kom idag i hans Kirke med villigt Hjerte og aabent Sind, beredt paa at modtage hans Ord som Livsens Skatte, og bygge sin Frelse derpaa! Og nu har han tvertimod ved sin Tales kolde Aandepust bortveiret denne frugtbare, varme Stemning hos Tilhøreren, har givet ham Stene for Brød, har maaskee for længe

tillukket den hos ham spirende Trosblomst! – Nu skal dog denne stakkels Menighed uden Hjælp forduddes og forkvakles ved denne uberettigede Lærers Pjat, saalænge han vil blive her, fordi han ved aandløs Pugen har erhvervet sig et Examensbrev, [232] fordi en verdslig Autoritets Pennestrøg har gjort ham til Præst, da hans Tour efter Ancienniteten var kommen. Er ikke jeg, som har Troens Funke i mig, som dog har en alvorlig, higende Villie, som dog har en Tanke om hvorledes Folket skulde bevæges og sønderknuses og atter mildt opløftes ved en christelig Prædikens Magt, er ikke selv jeg mere berettiget til at indtage denne Plads, end han? – Saaledes kom det, at jeg midt under Præstens monotont henglidende Ordstrøm greb mig selv i den Tanke: «Der hvor han staaer, skulde du have staaet!» Og nu udmalede jeg for mig selv, hvorledes jeg vilde have talt for min Menighed, og rørt den til Taarer, hvorledes jeg vilde have levet og virket for den, og som dens Præst gjort mig fortjent af Stat og Menneskehed! Kort, denne Verdens Forfængelighed drog endnu engang for fulde Seil ind i mit Bryst, under Religionsivers falske Flag. Gud være takket, det varede dog ikke længe før jeg gjenkjendte min gamle Fiende, selv under denne Forklædning, og da jeg først havde grebet mig selv i Skuffelsen, erkjendte jeg snart at den hele Higen efter at høre Troens Ord af Menneskers Mund, ogsaa kun havde været en sidste Yttring af Driften til Menneskers Selskab, der dog altid vil føre mig ud paa vildsomme Baner, medens den eneste Vei til Frelse for mig nu blot ligger i den engang anslaaede Retning, gennem Eensomhedens luttrede Ørken. – Ydmyget gjorde jeg i mit stille Sind Præsten Afbigt for mine hovmodige Tanker og for min Dom over ham. Hvad Skin af Ret havde jeg til at opkaste mig til hans Dommer, end sige til at fordømme ham og dem, der have ansat ham, jeg, som knapt vilde kunne oplukke min Mund til den simpleste Tale, jeg som ikke i mit hele Liv havde virket til et andet Menneskes timelige eller aandelige Bedste! Ydmyget forlod jeg, efter endt Gudstjeneste, hans Kirke, og vandrede stille tilbage til min Celle, fra nu af meer end nogensinde henvist til mig selv alene, til min Eensomheds Dyb. Men ogsaa der er Guds barmhjertige Naade.

*

[233] Et Aar har atter sneget sig hen over mit Hoved med sagte Fjed, den ene Time, den ene Dag som den anden. Men trods denne tilsyneladende Eensformighed, har dette Aar dog af to Aarsager været mig et mærkeligt blandt dets mange sporløse Lige. Jeg har i dette følt mine legemlige Kræfter at aftage, medens min Aandstilstand har vundet i Klarhed og Ro. Ja, jeg kan ikke tvivle derpaa – jeg har ikke langt igjen af min jordiske Eensomhedsgang. Gud tager Byrden fra mine Skuldre tidligere end jeg havde fortjent. Mit Bryst er angrebet, og

mit udtærede Legeme har ingen friske Kræfter at sætte mod Ondet; jeg føler daglig hvorledes den legemlige Tilintetgjørelses Værk langsomt, men sikkert skrider fremad. Det kan ikke vare længe nu. Allerede kan jeg neppe udholde nogen Anstrængelse mere; jeg har næsten maattet opgive mine kjære Fjeldvandring, og dog vilde jeg saa gjerne, før jeg dør. endnu en Gang besøge min Visionsdal, som jeg kalder den. Det er den eneste jordiske Længsel jeg har tilbage; ellers er en stille Fred dragen ind i min Sjæl; jeg har i dette Aar intet Tilbagefald havt af mine forrige usalige Tvivl og Nag; det ængster mig næsten at min Rolighed er altfor dyb. Jeg har hørt sige, at de, som døe Hungersdøden, i de sidste Timer ere aldeles frie for Smerter, og have en Følelse af Lethed og Klarhed. Skulde dette, anvendt i aandelig Forstand, være Tilfældet med mig? Skulde min Aandsrolighed kun være Tomhed, ja vel Tomhed efter et saa eensomt, uvirksomt Liv? – O nei, mine Aandsforvandre i Sæterdalen have jo sagt mig det, det er Hvile i Troen! Jeg har ikke tænkt, jeg har ikke lidt, jeg har ikke levet forgjæves! Daglig er det funkende Kors rykket mig nærmere, og snart, snart skal jeg trykke det til mine døende Læber». –

*

Hermed være da mit Uddrag af Eremitens Papirer sluttet. Man vil let have bemærket, hvad ogsaa før er sagt, at der paa mange Steder, især mod Slutningen, er skeet store Udeladelser i ^[234]Manuskriptet, og kun meddelt hvad der var af særlig Betydning for Fremstillingen af hans Sjælelivs konsekvente Udviklingsgang. De mellemliggende Blade ere for Størstedelen opfyldte med Natur- og Selvbetrægtninger af lignende Art, som de her meddelte, og deres Offentliggjørelse vilde kun berede den almindelige Læser endnu flere Gjentagelser, end han allerede maaskee har fundet. Ved siden at eftersee i hans Pult fandt jeg vel endnu nogle faae Papirer, der bære Vidne om paabegyndte selvstændige Aandsarbejder, som Udkast til Digte, til en Natursymbolik, og især fra den sidste Tid, Momenter til Prædikener; men disse af ham selv opgivne Forsøg anseer jeg mig ikke berettiget til at publicere, om end enkelte af dem kunde have Værd i mere end blot psykologisk Henseende, da de ikke indeholdtes i den Pakke, han selv havde bestemt til mig. De vilde desuden kun virke forstyrrende paa Harmonien i det Totalbillede af den Eensommes Væsen, som hans her meddelte Optegnelser maa kunne have frembragt hos den tænkende Læser. For en saadan, der har søgt Noget mere i dette tunge Sjælemaleri, end en blot Underholdningslektüre, har jeg alene fremsat det, og for en saadan Læser behøver jeg heller ikke at føie nogen videre Kommentær til Patientens egne Bekjendelser, han vil deri selv kunne finde Traaden og slutte Anvendelsen. Det staaer nu kun tilbage i faae Ord at berette om Eremitens sidste Skjæbne.

Af den Afmattelses- eller virkelige Fredstilstand, som hans sidste Dagbogsblad antyder, var det han ved min Ankomst vakte til atter et Øieblik at vende sit Blik mod denne Verdens Liv, og til hvad han der havde forsømt, og maaskee ogsaa til hvad han endnu ved min Hjælp i den skulde kunne udrette. Men om saa var, om Livslysten endnu engang ved Berørelse med min blussede op hos ham, da betvang han snart denne Fristelse, som han kaldte det, eller egentlig, hans nu virkelige Livsuformuenhed gjorde sig gjældende. Han flygtede derfor bag sin Eensomheds inderste Forstandninger fra den venlige, men desværre for silde komne Opvækker. Havde jeg blot faaet hans Optegnelser før han drog bort, [235] saa var den i hans Helbredsforfatning saa farlige Fjeldvandring idetmindste ikke bleven foraarsaget ved min Paatrængenhed. Thi nu, da jeg ved at gjennemlæse hans Selvbekjendelse havde faaet hans hele besynderlige Indre udbredt for mig, maatte jeg rigtignok erkjende Umuligheden af at føre den engang stræbende Aand tilbage i Samfundslivet, selv om hans Legemes Svaghed vilde levne Tid dertil. Jeg indsaar nu kun altfor vel, at det Eneste jeg havde tilbage at gjøre før ham, vilde være at lindre hans sidste Levedage saameget det stod til mig, og indrette dem saaledes for ham, som hans Tilbøieligheder og Vaner fordrede det. Men tungt faldt det mig paa Hjertet, at han nu var borte, at hans Tilbagekomst var uvis, og at jeg maaskee ikke engang vilde faae Anledning til hin sidste Venskabstjeneste. Thi jeg maatte jo tvivle om at han i den Svaghedstilstand, hvori han efter sine egne Ytringer befandt sig, nu kunde udholde og overstaae de Strabadser, der ere forbundne med en saadan Vandring i de vildeste, ubanede Fjelde. – Dog søgte jeg at berolige mig igjen ved at erindre, at han jo var vant til saadanne Vandringer; han kunde maaskee i hine Ytringers Øieblik have troet sin Tilstand farligere end den i Virkeligheden var. Især, holdt jeg mig til den Tanke, at hans i den sidste Tid saa gudhengivne og christelige Sindelag ikke vilde tillade ham egenmægtig at sætte sin Rest af Liv i Vove, og at han derfor, naar han foretog Bjergstigningen, ogsaa maatte have følt Kræfter til at udholde den. – Saaledes delt mellem Frygt og Haab tilbragte jeg Aftenen og gennemvaagede jeg Natten i hans Hytte, hvert Øieblik ventende at see hans bøiede, udtærede, mig nu saa kjære Skikkelse træde ind af Døren, eller idetmindste at høre Efterretninger fra ham. Men Morgenen kom, og med den ingen Flygtning, intet Bud; min Uro drev mig nu ned til Præstegaarden, men der havde man heller ikke hørt Noget, Nogle ængstelige Timer gik endnu hen; allerede var Solen paa sin Middagshøide, og endnu ingen Efterretninger. Da kunde jeg ikke udholde det længer; jeg maatte afsted, jeg maatte ham imøde, skjønt [236] jeg vel vidste, hvor let vi i disse vilde Strækninger kunde omfares. Jeg fik i Hast en Fører, der lovede saavidt muligt at opsøge de Foruddragnes Spor, og vi vare netop i Begreb med at bryde op, da pludselig fjerne Raab hørtes fra Aasen. Disse tungt henaandede Raab

lød klagende ud over Dalen, som kaldende efter Hjælp, og de kom nærmere og nærmere. Ængstelige ilede vi ad den Kant hvorfra Stemmen lød, og det varede ikke længe, før vi i Randen af Skoven fik Øie paa den Ene af de Dagen iforveien udsendte Karle. Forgjæves ventede vi at hans Kammerat med Studenten skulde efter ham komme frem bag de skjulende Træer – han var alene, og denne Omstændighed, sammenlagt med hans forvirrede Udseende, iilfærdige Skridt og vinkende Gebærder, forberedte os paa at høre et Ulykkesbudskab. Han bragte det ogsaa. I faae, af Udmattelse ofte afbrudte Ord underrettede han os om, at han og hans Ledsager efter langvarig og længe forgjæves Omstreifen paa Fjeldet vel endelig ud paa Morgenstunden havde fundet Studenten i en afsides, kun lidet besøgt Sæterdal, men i en saa afmægtig og næsten bevidstløs Forfatning, at de hvert Øieblik frygtede han skulde døe mellem Hænderne paa dem. Da det for dem nu ikke kunde være Tanke om at føre ham med, besluttede de mellem sig, at den Ene skulde blive tilbage for saa godt han kunde at tilsee den Syge, medens den Anden skyndte sig ned til Bygden forat hente Hjælp. – Altsaa var der da ingen Tvivl mere! – Det var skeet, som jeg i disse kvalfulde Ventetimer havde befrygtet; min Nærværelse her i Dalen, vor Gjenfindelse havde, langt fra at bringe ham Livsfrelse, tvertimod fremskyndet hans Undergang. – Eller laae maaskee just deri hans rette, hans eneste Frelse? – Vilde Forsynet i denne Opløsning af hans Skjæbne lægge klart for mine Øine Tomheden og Utilstrækkeligheden af mine jordiske, verdslige Bedringsforsøg? – Nødvendigheden af at handle overdøvede nu for en Stund min Anger og min Sorg. Her var ingen Tid at spille, hvis det endnu skulde være Muligt at bringe ham nogen Lindring, eller idetmindste endnu engang see ham ilive.

[237] Efter paa Præstegaarden at have anskaffet de nødvendige Redskaber, som en Baare: &c., og forsynet os med de Lægemidler, som Stedets Husapothek kunde tilbyde og som vi kunde skjønne paa – (ordentlig Lægehjælp var naturligviis ikke her at faa medbragt) begav vi os snarest muligt paa Veien. Toget bestaaende af Præsten, der ikke vilde lade sig afholde fra at følge med, de to Førere og jeg. Stille drog vor sørgelige Karavane opad Sæterstierne og saa over de uveisomme, myrbløde, steenbesaaede Vidder længer og længer ind paa Høifjeldet. Ved saaledes at gennemvandre de frygtelige Strækninger, som den Eensommes Fod saa ofte havde betraadt, blev det mig ret klart, hvorledes hans svage Legeme ikke paa det Sidste havde kunnet udholde denne, selv for en ualmindelig stærk Mand næsten for svære Anstrængelse. Det forundrede mig kun, at han dog var kommen levende frem. Jeg maatte nu opgive alle andre Forhaabninger end den, at finde Livsgnisten endnu bevaret i ham saavidt, at jeg kunde modtage hans sidste Blik. Hvor uendelig lang, hvor trist, hvor ængstende var ikke denne Vandring! Jeg syntes jeg følte hans døende Villie at drage mig til sig fra Sæterdalen – min Sjæl vilde følge Kaldet og

flyve foran paa Tankens Vinger, men møisommelig maatte den dog krybe med mit Legeme fra Steen til Steen, fra Høide til Høide. Endelig, da det led noget ud paa den lyse Sommernat, naaede vi den af Fjelde paa Fjeldet indesluttede lille Dal, hvor udentvivl hans Dødsseng nu var redet. Det var hans Visionsdal! Bevæget gjenkjendte jeg Omgivelserne efter hans egen Beskrivelse. Tæt foran den halvt nedfaldne Sæterhytte flammede nu et lille Baal, formodentlig af Vogteren opgjort forat varme den Syge i den her saa iisnende Natteluft. Derved skred vi nu, i ængstelig Forventning; thi der maatte han ligge. En dunkel Skikkelse reiste sig op fra Ilden, og kom os imøde; det var den tilbageblevne Vogter. «Lever han?» hviskede jeg aandeløs, idet jeg krampagtigt greb om Mandens Arm forat holde mig opreist, da det afgjørende Øieblik vilde nedtyngge mig. «Endnu», var det korte Svar. Noget ^[238] lettet traadte jeg nærmere – Der laae han for mig, udstrakt paa et Leie af Mos og Blade, halvt inde i Hytten. Jeg knælede ved hans Side, og tog sagte hans Haand i min; den var kold og klam. Han laae med lukkede Øine, aldeles ubevægelig, kun hans Bryst gik høit. De blussende Flammer fra Baalet kastede nu og da et falskt Gjenskin af Liv over hans marmorblege Ansigt, hvorpaa allerede Døden havde sat sit umiskjendelige Stempel. Dog var Udtrykket i hans Ansigt ikke smertefuldt, tvertimod bar det Præget af en mild, forklaret Ro. Han laae som i en Drøm, og lod ikke til at bemærke min Nærværelse; jeg kaldte ham kjærligt ved Navn, men han gjorde intet Tegn til Svar. Præsten kom nu med sine Medikamenter, og vi anvendte de simple Styrkningsmidler, der stod til vor Raadighed, men uden synlig Virkning. Vi afstode snart fra alle videre Forsøg, og bleve i hjælpeløs Forventning af hvad der skulde komme, siddende om hans Leie Resten af Natten, hensjunkne i den tunge Taushed, som Dødens Nærhed altid paalægger de Omgivende. Først ved Solopgang blev nogen Forandring mærkelig hos den Syge. Det var som om Solens varme Straaler vilde vække ham til Afsked den sidste Gang, de havde jo saa længe været hans eneste Morgenvenner. Hans Aandedrag blev lettere, der gjød sig en svag Varme gennem hans Haand, som jeg endnu holdt i min, og hans Øine aabnedes langsomt. Hans første Blik traf mig; deri laae Gjenkjendelse, Taksigelse, Fred – jeg følte hvorledes hans Haand sagte trykkede min. Over hans bævende Læber gik endnu intet Ord; længe formaaede heller ikke jeg at tale, endelig troer jeg at jeg spurgte ham om han ønskede Noget. Jeg lagde mit Øre til hans Læber for at opfange det Svar, jeg saae han gjerne vilde frembringe, og da fornåm jeg det Ord «Kapellet!» – Jeg forstod ham, og gav mine Ledsagere et Vink. Vi flyttede ham varsomt hen til den Jordvold hvor han havde havt sin Vision, og lagde ham her i det høie Græs; hans Hoved hvilede paa min Arm: ved hans Fødder knælede Præsten og bad en Bøn for Døende. ¹⁶ ^[239] Her syntes han at have det saa godt; et Smil gik over hans allerede næsten stive Træk,

og endnu en Gang Hørte jeg Ord fra hans Læber, det lød som et Aandepust: «Lad mig hvile her!» Derpaa blev Alt stille, og medens den deiligste Morgenklarhed udbredte sig over Dalen og hans Dødssted, gled den Eensommes Sjæl umærkelig over i Glandsen af den evige Fred, som engang de salige Skikkelser i hans Drøm.

Hans sidste Ønske blev opfyldt. Med nogen Møie overvandt jeg Præstens Skrupler; han indviede den i Kapellets Grundvold opkastede Jord; vi begrove ham der, og satte et Kors af Vidier paa Høien. Her, i sin Eensomheds inderste Ring, maatte han hvile, paa det Sted hvor hans Rolighedshaab var opgaaet, og med den umaadelige, øde Fjeldørken omkring sig. Saaledes blev hans Livs Symbol fuldkommet i Døden.

Noter:

- [n1.](#) pludselig] *rettet fra: pludseselig (trykkfeil)*
 - [n2.](#) Skjønt] *rettet fra: Sjønt (trykkfeil)*
 - [n3.](#) til] *rettet fra: ti (trykkfeil)*
 - [n4.](#) endnu] *rettet fra: fendnu (trykkfeil)*
 - [n5.](#) skyldig] *rettet fra: skylig (trykkfeil)*
 - [n6.](#) Døende.] *rettet fra: Døende, (trykkfeil)*
-

Andreas Munchs *Den Eensomme* er lastet ned gratis fra e-bokportalen Bokselskap. Lesetekst og flere nedlastningsmuligheter m.m. er gratis tilgjengelig på bokselskap.no